



### Järvelilli Rein:

„Kooni mi mälehtä ummi juuri, saa mi sugu häitsedä.”

lk 2



### Merca:

„No ja seto paaba' omma' ummi mustõ sukmannõga ku haraku'.”

lk 10



### Kauksi Ülle:

„Obinitsah ommõ paasapäiv, ütte lauda istus terveh hõim, maa' ja mõtsa' jaetas ära säääl, üldäs kurja, üldäs vahel hääd.”

lk 10

# Setomaa



Hind 1 euro

August 2019, nr 8 (357)

Välländmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

## Kargusõ ja kasatski vägi kuningriigipääväl

Kolmandal põimukuu pääväl Küllätüvä küläh peet XXVI Seto kuningriigipäiv oll' ütelt puult traditsioonilinõ, a töösõlt puult vahtsõnõ. Könöldõh tandsmisõst, siss sai traditsioonilisõlt võistõlda' naisi kargusõ kargamisõs ja mihi kasatski lüümisõs. Mia oll' vahtsõnõ?

**TORMI PIRET**  
sootska

**Vahtsõnõ vedosnik.** Kroonikogo pallõminõ oll' õt kargusõ ja kasatski võistluisi vedosnikust olõsi' Tormi Piret. Midäs saa tandsoppajal olla' tandsoga kuningriigipäävä kõrdaminekile avtamisõ vasta? Muidohki olli kõrraga nõuh ja tehnä Kroonikogo tuu avvu ja usaldusõ iist.

Ku vedosnik om vahtsõnõ, siis arvada' om ka kõrraldus tšuuat töistsagamanõ. Üts hüä ineminõ tekk ettepanõhki kutsu' kargusõ hindamistargost õnnõ mehe' ja kasatski hindamistargost õnnõ naase'. Hindamistarga' kiti' tuu mõttö hüäst ja nii kaie' naisi kargust eiseranis hoolkalt Linnasmäe Villu, Riitsaarõ Evar ja Kala Kaspar. Mihi kasatski hindamistargost olli' Kapteni Mai-me, Karbi Valli ja Liiva Kati. Kõik hindamistarga' omma' eis' olnu' seto kuninga tandsomeistrest – kiä üte vooi, kiä kats, kiä viis vuuri. Määnestki arotamist olõ-s, õga hindamistark kirot kirja uma miildüvabä' tandsja' ni rehkendüsega sai selgest, kiä saa meistrest.

**Kõõ inäp osalõjit.** Vahtsõnõ oll' tandsovõistluisi man tuu, õt kirja panni' hinnäst inneolõmalda pallõ', 44 võistõlda' suuvjat, nuist 36 kargusõkargajat ja 8 kasatskilüüjät. Ku tandsmisõ aig kätte joudsõ, tullu' tandsomorolõ 35 kargusõkargajat ja 7 kasatskilüüjät – mõlõbist üts oll' ar' kaonu. Naisi oll' õkva nii pallõ, õt kõrraga mahtnu-s tsõõri pääle arki ja nii sai nä jaet katõst – 17 kargajat ja 18 kargajat.

**Kõõ noorõp ja kõõ vanõp.** Kargust käve kargamah 8-



Sootska' tulõva'.

aastaganõ Pärtini Kadri-ne-Elisabeth. Tä oll' kuuh paar aastakka vanõba sõsarõga ja imäga. Kasatskitandsji siäh oll' tandsovõistluisi kõõ noorõp osalõja – 1-aastaganõ Kala Hugo. Timä tandsõ üteh esäga ja and' tõisilõ essilõ

ulliduhüvvä iihkuio – kost tuu poiskõnõ õks tandsmist opp, ku oppajast olõ-i uma esäkõnõ.

Kõõ kõvõba hüästkiido sai päältkaejilt kõõ vanõp osalõja – 92-aastaganõ Hirsiku Veera. Timä tull' kargama

kuulatamisraamiga, a ütõhki reeglih olõ-i üt, õt tandsi' tohi-i keppega vai karkõga vai kuulatamisraamõga. Veera tekk eiski ümbrekäänämisi ja ku kargamisõh olõsi' ka olnu päältkaeji avvuhind, nigu oll' mõnõh töösõh võistlusõh, siss

Sundelli Harri pilt



Kõõ vähäp kasatskilüüjä Kala Hugo.

Vahtla Aili pilt



Naisi kargusõ tsõõr, kõõ iih roosa pereednikuga Liiva Kati.

Uibokannu Elo pilt

om arvada', õt Veera saanu õoo avvuhinna hindäle.

**Kõõ parõba.** Avvulisõ hindamistarko kogo hindamisõ perrä sai seto kuninga kargusõkargajat Liiva Kati. õoo om Katil jo kolmas kõrd tandsomeistrest tulla', varahappa om tä tuud olnu 2016. ja 2013. aastagil.

Seto kuninga kasatskilüüjäst tull' noorõkõnõ Jaama Olle Ilmar, kiä oll' kuninga kasatskimeistrest ka 2016. aastagal. Olle mõist tetä' mitund muudu ümbre pää hüppit, mia päältkaejilõ muidohki meelüse'. Tuu kottalõ om jo kuulda' ollu' setokõisi sääntsit ja mäantsit arvamiisi, õt vanast joht soodmuudu kasatskit tandsta-s. Hüäkõnõ küllh, lætsi uma kõõ suurõba tandsõtiidjä – 92-aastagadsõ esäkõsõ mano. Näütsi tälle pääle filmit kasatski tandsõ. „Ohoh,“ ütõl esä, ku Olle oll' edimädse ümbre pää hüppe ar' tennü. Esä saa-s silmi tandsji päält. Kaie tandsõ lõpõhtusõni ar' ja ütõl siss: „Mi aol joht nii osavit tsürrõ olõ-s. Mi olõ-s nännüki säänest asja. Mitä olõ-i nännü, tuud saa-i perrä tetä'.“ Ma küüsse tuu pääle: „A kuvva muudu sullõ paistus, kas kõlbas kasatski tandsõh säänest

asja tetä'?“ „A mille ei,“ vastas teedakõnõ, „mehe' omma' kõõ tahtnu' näüdädä', mitä nä mõistva' ja minkõh nä tõisist parõba' omma'. Tuu oll' innevanast soodmuudu, om parhilla' ja jääs ka pääle minnu.“

**Kõõ inäp päältkaejit.** Kuningriigipääväl om väega pallõ, mitä kaia'. Om väega pallõ, koh kävvu'. Om väega pallõ, mitä tetä'. Tuud arvõstõdõh oll' lõpmalda hüä miil nätä', õt kargus ja kasatsk õkva kiskva' inemiisi mano ja pandva' tandsjit tugõma.

**Kõõ suurõp teno.** XXVI Seto kuningriigipäävä kargusõ ja kasatski võistluisi vedosnigu kõõ suurõba' teno' läävä' 35-le kargusõkargajalõ, 7-le kasatskilüüjälõ, 6-lõ hindamistargalõ, pervetävvele tandsovõistluisi päältkaejilõ ja kõõ ilmä kõõ parõbalõ pillimehele Valgu Toomasõlõ!

Oll' illos päiv. Täüs tandsõ. Täüs rõõmo. Kimmäs om tuu, õt tands tege elo rõõmolidsõst. Nii kuningriigipääväl ku õgal töösõl pääväl. Tandskõ', hüä seto rahvas, siss om elo rõõmolinõ! Jääge' uutma ülembsootska kutsõht Setomaad tandsõh esindädä', hüä' seto kuninga tandsomeistrest Kati ja Olle Ilmar!



Järvelilli Rein.

Sundelli Harri pilt

## Hüä seto rahvas!

Tennä teid kõiki, kiä' tulli' umma Kuningriiki Küllätüvä, tennä kõiki, kiä' andsõ' hindäst parempa Kuningriigi kõrraldamisõs, tennä kõiki, kellel oll' huulmist saistada' ülemsootska valimisõ paku pääle, tennä kõiki, kiä' tulli' Peko asõmikku valima, tennä kõiki, kiä' tulli' mu paku taadõ handa! Pallõ õnnõ, edenemist ni saldmist seto rahvalõ!

Om aig anda' tiidä' seto rahvalõ, midä mi kuningas Peko om ilmutanu uma inemistõlõ.

**Hoitkõ' umma!** Kooni mi mälehtä ummi juuri, saa mi sugu häitsedä'. Sugu saa häitsedä' ni kanda' hüvvä viljä. Õgaüts meist piäsi' tegemä midägi, mia and üte rahvast olõmisõlõ väke. Tuu tego pia-i olõma suur ni väkev, tuu või olla' peris peenõkõnõ: mi või oppi' ar' mõnõ seto sõna, minkõ olõ ar' unõhtanu vai midä olõ-i mi kunagi tiidnõki, vai või ar' oppi' terve seto keele; mi või kirotä' üte setokeelidse laulu vai jutukõsõ vai maali' üte ilosa pildi Setomaast; mi või kõnõlda' ummi latsi ni latsõlatsiga ni tõisi eestläisiga seto keeleh; mi või kõrda tetä' esätalo ni tulla' Setomaalõ elämä; mi või tukõ' noid, kiä' tegelese' seto keele ni kultuuri hoitmisõga; mi või esi' minnä' laulma seto leeloparki vai mõnda rokipunti; mi või talgo kõrrah ello herätädä' mi uma kodokülä. Meele om ant pallõ andit, midä saa tarvita' setost olõmisõ toest.

**Hoitkõ' kokko!** Õigõ om tuu, õt ütekuuh joud kavvõmbahe. Om õigõ ni hüä, õt seto' ajava' ütekuuh söõgiasja, mafakasvatust, turismivärki, käsitüüd, energiamajandust ni kõiki muid asju. Peko näge, õt Seto Kuningriik ni seto rahva kongress piäsi' saama kokko ni ütekuuh iist vidämä seto rahva kultuuri esiolõmist. Tuu jaost om vaia üle lukõ' ni kirja panda' seto rahvas ni edesi minnä' üte seto rahva parlamendiga, koh om sootskidõ kroonikoda ni seto rahva esindäjide rahvakoda. Tuu ütime parlament piäsi' saisma rahva iist nii Setomaal, Eestimaal ku ka rahvidõ ni riike vahelitsõh läbikäümisõh.

Õso om kuningas Peko sõna, mia om tiidä' ant seto rahvalõ.

Setomaa ülemsootska **JÄRVELILLI REIN**

# Latsipääväle mõtõldõh

XXVI Seto Kuningriigi-päävä iil peeti latsipäivä vai Väiko-Kuningriiki. Tuud olõ-i peet perss õga aastak, a viimädsil aastakil õks om. Ku pereh om latsi, siss vaia ka latsipääväle minnä'. Ja olõgi käunu. Huvtav om tuu, õt ku kuningriigipääväl om hõste sisse harinõnu kõrd, mitä tetäs ja kuvvamuudu tetäs, siss latsipäävä' omma' õga aastak olnu' tsuut eissagamadsõ'.

## TORMI PIRET

sootska

### Latsipäiv ku raanütäjä.

Kats perämäst kuningriigipäivä omma' olnu' vahtsih kotusih – XXV Lüübnitsah ja XXVI Küllätüväh. Inne oll' kimmäs tsõor nelä kotussõ vaihõl. Latsipäävä' oll' edimädsõ, mia' naksi' vahtsih küllih ja tallah käuma. Hõste om miilde jäännü 2014. a latsipäiv, ku osalõja' sai' tutvast Beresje, Lüübnitsa ja Laossina külliga. Õga lats sai üteh umatettü sibulavani-gu. 2017. a oll' latsõ' ja noorõ' kutst ulliilosah Lillemäe tallo Luhamaal, koh sai tiidä', kuvvamuudu karaskit tetäs. Timahavanõ latsipäiv and' võimalusõ kävvu' Navikõ küläh.

### Väiko-Kuningriik 2019.

Ku mi Navikõ küllä joudsõ, oll' puul päivä jo sälätakah. Edimäst vuuri Navikõ küläh olõjilõ nakaš kõrraga silmä küllakõsõ ilo. Ja kõrd. Ja viilkõrd ilo.

Ku varahappa om kasutõ inäbä sõna latsipäiv, siss timahavanõ Väiko-Kuningriik oll' rohkõp noorilõ. Kotussõ pääl oll' nätä' päämädselt nuuri ja vähäp väigokõisi latsi. Hüä pundikõnõ nuuri oll' ka Petsereest, oppaja' üteh. Pääväkava ja tegemiisi man oll' nuursootska Grünbergi Maria kätt pallõ tunda' ja nätä'.

**Kahoot.** Tävveste vahtsõnõ

asi Seto Kuningriigih. Maria oll' kokko pandnu säändse mängo, mitä saa mängi' õnnõ karmani kõnõmassinaga, ku oll' hinnäst taaha mängo sisse tsälknü. Tulõ vastussit anda' küüsümüllõ ja tetä' tuud muidohki õigõhe ja kipõlt. Õgale küüsümüsele näüdätäs ka 2-4 vastust, minkõst üts om õigõ ja töösõ' võlsi'. Või-tast tulõ õso, kinkäl om kõõ inäbä õigit vastussit. Mängo oll' Maria muidohki tennü

setokeelidsõ.

**Aokiri Täheke.** Setokeelidsõ aokirä Täheke tõist nummõrd tutvust sootska Laaneotsa Annela. Õga lats ja nuur sai üteh vahtsõ aokirä.

**Nuursootska kõnõh.** Inne aamõhti maahapanõkit võtt nuursootska Maria uma aastaga kokko. Tuu jaost oll' tä kokko säädnü pildiria, mitä üsäpuut-rest saina pääle näüdäs. Pildi' ja jutt taaha manõ anni' põhaligu ülekaemisõ, mitä üts

nuur ineminõ om aastagaga ar' joudnu tetä', koh kävvu', mitä tiidä' saanu ja mitä seto nuuri jaost tennü. Mo mõtõh juusk ülemsootskidõ aamõhtiaastaga lõpõhtamiisi manõ – kiäki olõ-i viil nii moodulist kõnõht pidänü.

### Vahtsõ aastaga aamõhti'.

Seto kuninga karusõ ja nuurpernaase võistlusõ oll' kokko säädnü' Tarrose Rein ja Aira, kiä' eis' ka Navikõ küläh eläse' ni kinkä talo moro pääl inäbüs tegemiisi oll'!. Hañdsak, a tuulsamal aol väega põnnõv om õso, õt kuigi karus ja nuurpernaane sorditas vällä õga aastak, omma' tii' näidõ aamõhtidõ saamisõst õga vuuri eissagamadsõ'. Edimäst vuuri latsi' nii karusõ ku nuurpernaase tiitli' kontrolljoonõ taadõ Petserehe.

Kõõ tähtsõp oll' muidohki vahtsõ nuursootska sortminõ. Kandidaatõ oll' kol' – üts poisõnõ ja kats kabokõist: Itse Rasmus, Saarekivi Kaarina-Johanna ja Tarrose Triinu-Liis. Perämäne oll' kandidaadist jo tõist aastakka ja soovoori sai kõgõ inäp helüsit. Kaarina-Johanna sai 5 hellü, Rasmus 13 hellü ja Triinu-Liis 45 hellü.

### Inninõ nuursootska, ülemsootska, vahtsõnõ nuursootska.

Maria tehnäs ülemsootska Hörna Aaret unõhtamalda aastaga iist. Tehnäs lauldõh. Leelotadõh. Uma tett laulukõsõga, mia oll' pikõp, ku ma elohki olõ kuuldu.

Ülemsootska kinkse nuursootskalõ aamõhti lõpõtusõs hõpõlehe, minkõ pand' kaala vahtsõnõ nuursootska. Ja muidohki rännäs kiiora innidõsõ nuursootska käest vahtsõ nuursootska kätte.

Kogo Setomaa uut. Mia ja kui no' saa?

„Tei nuursootska Instagrami lehekõsõ,“ and' Triinu-Liis Seto Kuningriigipääväl tiidä'. Elo lätt edesi ja õga vahtsõnõ tege edimidä vahtsõt muudu. Joudu ja kimmüst Sullõ, nuursootska Triinu-Liis!



Nuursootska' Triinu-Liis ja Maria.

Tormi Pireti pilt

## Väiko-Kuningriik oll' populaarnõ

### KITTUSÕ KELLY

Päiv inne kuningriigipäivä, 2. augustil korju' kokko latsõ' ja noorõ' Navikõ küllä Väiko-Kuningriiki pidämä.

Õsooll kõrral oll' pääle Setomaa valla noori kohal ka' Pihkva noorõ'. Nii ku kuningriigipäivgi', naas Väiko-Kuningriikki' ütidsõ hümnilaulmisõga'. Tarrostõ pereh vidi päivä iist, päävä juusoll oll' kats õpitarrõ, näütuses Kauksi Ülle ja Riitsaarõ Evari juhendamisõl pakutrükk ja Tarrosõ Triinu-Liisi oppamisõl süämepäila polmmiinõ. Oppi' sai tandsa ja ersa mihi man tetä' puutüüd. Oll' küllämäng, koh müüdä küllä Kävvuh sai' latsõ' tiidä' nii külläst ku seto keelest ja kombidõst.

Küllämäng oll' säänestmuudu: Latsõ' jaotõdi grupõst. Õga grupp sai setokeelidse



Karusõvõistlus.

Tormi Pireti pilt

tiidäandmisõ, õt kohes poolõ edesi minnä'. Külläst oll' nelli tallo, kohe minti, ja sääl oll' ülesandõ': Karo taloh vannu tüüriistu ar' tundminõ (läbiviijä Tarrosõ Rein), Tsopa taloh kahoot Setomaast (läbiviijä Grünbergi Maria), Haljasmetsa taloh seto röividõ mäng (läbiviijä Tarrosõ Aira), Kuusigu taloh Tähekesõ mäng (läbiviijä Laaneotsa Annela).

Nii Vinne ku Eesti noorõ' mõistadi' hüä meelega' ja

panni' hinnäst proomilõ. Ülesandõ' oll' joudupiteh nii suurilõ ku väigokõisilõ. Sootska Annela tutvust jo tõist setokeelist Tähekest, minkõ sai õga nuur ka' hindäle kingtüst. Nuursootska Grünbergi Maria tutvust umma minevät aastakka läbi pilde. Olli' traditsioonilisõ nuurpernaase- ja karusõvõistlusõ' ja nuursootska vällasortminõ.

Karusõ tiitli sai Lantsovi Roman (Petsere) ja nuurpernaa-



Puutüü õpitarõh.

Kittusõ Kelly pilt

ses Petõnkonka Maša (Vahtsõ-Irboska). Nuursootskas kandidideere' Itse Rasmus, Pärtini Kaarina ja Tarrosõ Triinu-Liis, kiä' võitki'. Päävä lõpõtusõs oll' koogisüüminõ ja pido.

Õsooll aastagal paistu olõvat Väiko-Kuningriigi ja nuursootska populaarsus kasunu', mia umakõrda mõotas Setomaa tulõvikku. Kõrraldaja' õtli', õt näilegi' miildü, õt oll' inäbä kokkotulnui ja õt latsõ' oll' kõgõst huvitõ.







Vallavanem Raul Kudre Treski Küünis toimunud kultuuriseminaril.

Foto: Ott Heinapuu

## Ametnike välitööde raames peeti Treski Küünis kultuuriseminar

8.–16. augustini Kagu-Eestis toimunud ametnike välitööde töid ühise laua taha siinsed omavalitsused ja eestvedajad ning ministriumide ja riigiametite esindajad.

### KELLY KITTUS

Välitööde käigus räägiti läbi vastastikused ootused ja võimalused Kagu-Eesti arengueelduste parandamiseks paljudes erinevates valdkondades. Välitöödel otsiti konkreetseid lahendusi, mida oleks võimalik peatselt rakendada. Välitööde tulemusi kasutatakse sisendina riiklike, maakondlike ja kohalike arengudokumentide ja tegevuskavade jaoks.

12. augustil Treski Küünis

toimunud kultuuriseminaril päeva avas Treski Küüni omanik Jalmar Vabarna, kes rääkis, kuidas ta Treskisse jõudis, ja avas oma ettevõtmise erinevaid külgi.

Vallavanem Raul Kudre märkis oma kõnes, et kultuur iseenesest edasi ei lähe, vaid tuleb tagant tõugata. Kudre tuletas meelde, et mõnikümne aastaga tagasi oli „seto“ sõimusõna, nüüd aga on Obinitsa olnud Soome-Ugri kultuuripealinn ning 3. augustil oli ligi 600 seto rahvarõivil inimest Seto Kuningriigis.

Volikogu esimees ja ülemsootska Rein Järvelill rõhutas, et mida väiksem on üks kultuuriruum, seda raskem on teda alal hoida. „Seto Kuningriik on seto jaoks olemas igal päeval, igas kohas, see on meie südames olemas,“ sõnas ta.

Esimese ettekande teemal „Kelle jaoks ja kelle asi on

Kagu-Eesti kultuur?“ tegi kultuurivaldkonnas aastakümneid tegutsenud Piret Rammo, kes praegu Rápina abivallavanem. Ta arutles, millised on täna kultuurikorralduse võimalused ning millised probleemid seoses kultuurikorraldusega vajavad Kagu-Eestis lähitulevikus lahendust. Esile tõusis kultuuritöötajate kvalifitseerituse ja palganumbri teema ning ajas muutuvad funktsioonid.

Järgnes paneeldiskussioon teemal „Kas kultuurikoostöö on piirid?“. Panelistideks olid Heiki Kelp – SA Võru Kannel juhataja liige, Jane Vabarna – Setomaa Kultuurikeskuse juhataja, Tarvi Sits – kultuuriministeeriumi kantsler, Signe Granström – haridus- ja teadusministeeriumi üldharidusosakonna peapekspert, Ivike Nõgel – MTÜ Partnerlus juhataja liige.

Järgmisena kõnelesid regionaalsetest toetusprogrammidest erineva nurga alt Kalle Vister – Rahvakultuuri Keskuse direktor; Ingrid Kala – Seto Käsitöö Kogo juhataja liige, MTÜ Värskä Käsitööselt Kirä-vüü juhataja liige, programmi „Setomaa pärimuskultuur“ komisjoni liige; Keiu Telve – Rakendusliku Antropoloogia Keskuse uuringute müügijuht ja Vabamu tegevdirektor.

Lõpetuseks tutvustas Katre Väli Kultuur 2030 strateegiadokumenti, millele järgnes töölaudkondades teemal „Kuidas saaks riigi ja KOVi tasand paremini koostööd teha ja ühiseid eesmärgi seada?“. Laudkondade arutelude tulemusena jõudis 15.–16. augustini toimunud loometalgutele teemapüstitus „Rahvaraamatukogud kui kogukonnakeskus ja riigimaja“, mis hääletuse tulemusena ka rahva lemmikukse osutus.

## Haigekassa sõlmis Rápina Haiglaga täiendava lepingu kirurgi vastuvõttude rahastamiseks

### PEETER SIBUL

AS Rápina Haigla juhataja esimees

Eesti Haigekassa viis möödunud aastal läbi riigihanke eriarstiaabiteenuste (kirurgi vastuvõttude) rahastamiseks. Hankes osales ka AS Rápina Haigla, kellega Haigekassa sõlmis lepingu kirurgi vastuvõttude eest tasumiseks. Hanke tingimused võimaldasid kuni kaesoleva ajani teenindada

aga eelkõige Põlva maakonna patsiente. Võru maakonna, st Setomaa (sh Võõpsust kuni Värskani) valla abivajaja oleks pidanud kirurgi vastuvõtule sõitma Võrru.

Sõlmitud lepingu muudatus võimaldab Rápina Haiglal osutada eriarstiabi (kirurgi) teenust ka Võru maakonna (sh Setomaal Võõpsust kuni Värskani) abivajajatele.

Kes aga abi vajab, võib julgelt meie poole pöörduda.

## Lood uusi töökohti maale?

150 000 € investeringute toetuseks!



MEETME 6.4 „Investeringute toetamine majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonnas mittepõllumajandusliku tegevuse suunas“ eesmärk on eelduste loomine uute töökohtade tekkeks väljaspool põllumajandussektorit.

Oled mikroettevõtja – töötajaid on alla kümne ja müügitulu alla 2 miljoni euro, tegutsed maapiirkonnas?	Jah Jah Jah
Plaanid ettevõtet kasvatada ja uusi töökohti luua?	Jah Jah

Uuri lähemalt toetuse kohta!

Toetuse suurus on kuni 150 000 eurot.

Toetuse osakaal põllumajandustootjal kuni 50% abikõlbliku kulu maksumusest.

Toetuse osakaal mittepõllumajandusliku ettevõtlusega tegeval ettevõttel kuni 40% abikõlbliku kulu maksumusest.

Toetus on ette nähtud ettevõtte arenguks vajalike tootmisvahendite soetamiseks.

Toetust saab kasutada:

- masinate ja seadmete ostmiseks
- ehitise rajamiseks ja hoone parendamiseks
- rändkaupluse ja selle sisseostmise ostmiseks

Toetust saab taotleda PRIA poolt korraldatud taotlusvoorde raames.

Järgmine taotlusvoor toimub 2019. aasta sügisel.

Taotlusvooru avanemisest annab PRIA teada oma kodulehel.

Vaata, kust saab täiendavat teavet toetuse taotlemise kohta:

Põhjalik ülevaade toetuse tingimustest koos abimaterjalide ja juhenditega on leitav PRIA kodulehelt rubriigis „Külaelu arendamine“.

Maaelu Edendamise Sihtasutuse (MES) nõuandeteenistuse pakub konsulentide nõuandeteenuseid.

Telefon 648 4920  
www.pikk.ee  
info@pikk.ee

Nõu ning abi äriplaani läbimõlemisel ja projektide ettevalmistamisel saab maakondlikest arenduskeskustest.

Kontaktid leiad internetist: [www.arenduskeskused.ee](http://www.arenduskeskused.ee)  
info@arenduskeskused.ee

## Tasuta kursused täiskasvanutele

Euroopa Sotsiaalfondi poolt toetatava tegevuse „Täiskasvanuhariduse edendamine ja õppimisvõimaluste avardamine“ eesmärk on motiveerida täiskasvanuid õppima ning luua kvaliteetsed, paindlikud ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused. Sihtiks on jõuda täiskasvanuteni, kes seni elukestvas õppes ei ole osalenud, aga vajavad seda kõige enam.

Tasuta kursused täiskasvanutele on ideaalne võimalus enesetäiendamiseks juhul, kui sa ei ole ammu midagi õppinud, soovid tööalaselt end täiendada või otsid elus uusi väljakutseid. Kursused toimuvad üle Eesti erinevates

kutseõppeasutustes.

Koolituste valik on väga lai ning endale sobiva väljakutse leiavad nii muusikaarmastajad kui puutööhuvilised, hoolustootajad, kokad, õmblejad. Muidugi leidub ka programmeerimise ja arvutikasutusega seotud koolitusi, aga õppida saab näiteks ka pinnadekoreerimist ja hobuste massaaži.

Koolitusi vaata haridus- ja teadusministeeriumi kodulehel: <https://www.hm.ee/et/tegevused/tasiskasvanuharidus/tasuta-kursused>.

Kui sul õpihuvi on, aga ei ole päris kindel, mida õppida soovid, siis pöördu julgelt piirkondliku Töötukassa karjääri-nõustaja poole.

## Setomaa valla arengukava 2019–2028 avalik väljapanek

Setomaa Vallavalitsus teatab, et Setomaa valla arengukava 2019–2028 eelnõu avalik väljapanek toimub ajavahemikul 16.–31. augustini.

Eelnõuga on võimalik tutvuda Setomaa valla kodulehel <https://setomaa.kovtp.ee>. Ettepanekud eelnõu kohta palutakse esitada avaliku väljapaneku kestel kirjalikult Setomaa Vallavalitsuse kantseleisse (Pikk tn 12, Värskä alevik, Setomaa vald, Võru maakond 64001 või [vald@setomaa.ee](mailto:vald@setomaa.ee)).

Setomaa valla arengukava 2019–2028 avalik arutelu toimub 9. septembril Setomaa Kultuurikeskuses.

### Kõigi endise Meremäe valla elanike 2019. a esitatud avaldused tasuta killustiku saamiseks on rahuldatud.

Iga taotleja saab ca 8,9 tonni killustikku. Väljavedu saab teostada alates 1. augustist kuni 30. septembrini 2019. Kontakt: Trev-2 Grupp (Kaimar Korde, 504 6460)  
Täiendav info: majandusspetsialist Lauri Saar, tel 520 4526

## Setomaal juhtub imesid

Seda võib nimetada imeks, kui üks Setomaa valla küla teeb peale kuningakülaks olemist nii võimsa tõusu, et aasta jooksul toimub seal lugematu arv üritusi, panustatakse meeletult vabatahtlike töötunde ja selle tulemusena kuulutatakse Eesti aasta külaks. Selle imega sai hakkama Lüübnitsa küla! Selle teekonna eest kõigile panustajatele suur aitäh ja loomulikult suurim tänu ning tunnustus eestvedajatele Urmas Sarjale ja Svetlana Rattusele.

Kuningriik oma eripäras ja headuses tõi pildile Küllätüvä küla, millest paljud polnud varem kuulnudki. Küllätüvä näitas, kui kaunis ta on! Siin külas on ka Setomaa aasta kauneim kodu. Ilma eestvedajateta aga ei juhtu midagi ja siin suur tänu Sigrele ja Ainile Rikka Ivvani talust. Õnnitlused samuti ülembsootskale Järvelille Reinule, kellel on nüüd peale volikogu esimehe ameti ka kohustused Peko ees.

Vallavalitsus on suvel olnud avatud vallarahvale ja samas on enamusel töötajatel puhkused peetud. Suvi on täis paberitööd ja samas ka mõnusat välitööd. Setomaa vallas toimusid samuti riigiametnike välitööpäevad, kus arutleti kultuuri üle ning kaaluti isemajandava maheda Setomaa võimalikkust. Arutelud olid sisukad ning tänu korraldajatele Karin Viljusele ja Margus Timmole!

Saatse rahvas ootab pikisilmi tee-ehitust. Hetkesei su võib nimetada paljulubavaks, sest esimene ettemaks Euroopa Liidust on laekunud ja ehitushange lõppenud. Parima pakumise esitas TREV-2 ja õige pea on ehituslepingu allkirjastamine. Inimeste suur unelm liigub kindlal sammul võiduka lõpu poole.

President Kersti Kaljulaid tuleb Kagu-Eestis viibimise ajal ka Setomaa visiidile. Ta kohtub volikogu liikmetega ja külastab Setomaa erinevaid kohti. Olen kindel, et me oskame väärikalt presidenti vastu võtta ja näidata enda tugevusi ja tõstatada teemasid, kuhu oleks riigil vaja rohkem panustada.

Head kooliaasta algust soovides

**RAUL KUDRE**, Setomaa vallavanem



## Setomaa Vallavolikogu istung 16.08.2019 Mikitamäel

■ Otsustati kaasfinantseerida puidutöötlemise ja mööblitootmise kompetentsikeskust TSENTER aastatel 2020–2023 summas kuni 14 000 eurot (3500 eurot aastas); kompetentsikeskust

rahastatakse koolituste läbiviimiseks, rakendusuuringute teostamiseks ja Võru maakonna puidutöötlemise ja mööblitööstuse ettevõtete nõustamiseks viimistlustehnoloogiate,

tootearenduse ja tootmisjuhtimise alal.

■ Otsustati kiita heaks Setomaa valla arengukava 2019–2028 muutmise eelnõu ning vallavalitsusel suunata eelnõu avalikustamisele.

Arengukava eelnõu avaliku väljapaneku kestel kuni 31. augustini on võimalik teha kirjalikke ettepanekuid arengukava muutmiseks, 9. septembril toimub laekunud ettepanekute avalik arutelu.

## Külade mängud võitis Litvina

10. augustil korraldati külade identiteedi- ja ühtekuuluvustunde suurendamiseks järjekordsed Setomaa külade mängud.

**VEIKO JÄNES**

Seekordsed mängud toimusid Väike-Rõsna külas Värskas sanatooriumi rannas, sest 2018. aastal toimunud mängudel Meremäel oli võitjaks Väike-Rõsna küla. Korraldamise võttis enda kanda MTÜ Vabadussport.

Setomaa külade mängudel toimub naabritevaheline mõõduvõtmise mitmesuguste uuelaadsete sportlike kui ka piirkonda tutvustavate



Külade mängude võistlejad.

Foto: Raul Kudre

mängudega. Küla alt võis võistelda, kui võistleja elab seal või tal on selle külaga sidemeid. Sel korral olid võistlusaladeks järgmised mängud: „Arva ära“, „Veel on väge“, „Kablakargus“, „Täpsusviske“,

„Aja peale discgolf“, „Saturni rõngas“, „Kopp-kopp“, „Maa on laava“ ja „Vee raskus“.

Kohale tuli 9 küla (Mikitamäe, Nedsaja, Lüübnitsa, Uusvada, Lobotka, Litvina, Uusvada noored, Navikõ ja Pedaja küla).

Igal ühel oli enam-vähem kuus meeskonnaliiget kaasa saanud. Võitjaks tuli Litvina küla. Teine ja kolmas koht said võrdsed punktid ja tuli korraldada uus võistlus. Seal tuli sirgete kätega enda ees hoida 2 x 2 liitrit Värskat mineraalvett. Tulises võistluses kõigi teiste külade ees tuli võitjaks ehk kokkuvõttes teisele kohale Lobotka küla. Kolmandale kohale sai Pedaja küla. Lobotka tennis ka eriauhinna meeskonna riietuse ühtsuse näitamise eest ning selle tõttu, kuidas nad randa suubusid paatide ja kanuuga.

Täname Värskat Sanatooriumit ning Värskat Mineraalvee OÜd, kes toetasid mängude auhinnafondi, ning Väike-Rõsna küla elanikke, keda tervelt kolmteist kogunes neid mängu läbi viima.

## Ehitisregistri kommentaar seoses andmete korrastamise nõudega 1. jaanuariks 2020

Meiega on ühendust võtnud kodanikud, kes on saanud kirju või lugenud artikleid, mis räägivad riiklikest trahvidest, mis ähvardavad inimesi, kui neile kuuluvate ehitiste andmed ei ole ehitisregistris korrastatud 1. jaanuariks 2020 või on selleks tähtjaks puudu ehitise kasutusluba. Kahjuks on vähemalt osa neist kirjutistest otseselt eksitavad ja suunatud ainult oma teenuse müümisele.

Paika peab see, et Ehituseadustiku ja planeerimiseaduse rakendamise seaduse § 26 järgi korrastatakse ehitisregistri andmed 2020. aasta 1. jaanuariks. § 26 sätestab ka, et

korrastamise käigus kantakse ehitisregistrisse sinna seni kandmata hooned, nende ehitisealune pind ja koordinaadid.

Väidetav 500-eurone trahv (mõnikord esitatud viitega riigilõivuseadusele) selle eest, et andmed ei ole ehitisregistrisse kantud, ei toetu ühelegi riiklikule haldusaktile. Riigilõivuseaduse § 3316 kohaselt võetakse enne ehituseadustiku jõustumist ebaseaduslikult ehitatud ehitise registrisse kandmise eest riigilõivu 500 eurot (ehitusseadustik jõustus 2015. aasta 1. juulil). Juhime tähelepanu, et see riigilõiv kohaldub ainult

ebaseaduslikele ehitistele. Ehitise andmete puudumine ehitisregistrist ei tähenda tingimata, et ehitise on ebaseaduslik. Ebaseaduslik on ehitise, mis ehitati ilma ehitusloata olukorras, kus loa olemasolu on nõutav (tasub tähele panna, et näiteks enne 1995. aasta 22. juulit valdavalt seda nõuet ei eksisteerinud).

Ei pea paika ka väide, et riik nõuab kõigile hoonetele kasutuslube alates 1. jaanuarist 2020. Kasutusloa vajadus on sätestatud ehituseadustikus, 1. jaanuarist 2020 kasutuslubade käsitlemise kord ei muutu. Ehitisregistri korrektsed

andmed on hädavajalikud näiteks hoonete ohutuse hindamiseks ja selleks, et langetada õigeid otsuseid kütte-, vee- või kanalisatsioonitrasside rajamisel või prügiveo korraldamisel. Kas selleks, et kiirendada ehitustegevust ja vähendada sellest tulenevat ebamugavust (nagu pikalt suletud teed või lõhutud taristu). Niisamuti hoonete ostu-müügi tehingutes info kogumiseks. Seetõttu on andmete korrastamine registris väga oodatud. Kuid riik ei ole andmete korrektsuse nõude tagamiseks ette näinud rahalisi sanktsioone.

**Ehitisregistralitus**

## Tule Setomaa Muuseumide PROGRAMMIJUHIKS

(asendajaks töötaja lapsehoolduspühkuse ajal)

**Kandideerimistähtaeg:** 01.09.2019

**Tööle asumine:** 09.09.2019

Ühinenud Setomaa muuseumid otsivad oma meeskonda kreatiivset, loovat ja positiivse ellusuhtumisega programmijuhti. Meie muuseumis ootab sind ees mitmekülgne ja väljakutseid pakkuv töö.

**Kui sulle meeldib** loov töö, iseseisvalt organiseerida, inimestega suhelda ning võtta vastutust, siis anna endast märku.

**Ootame sinult**, et hoiaksid silma peal Setomaa Muuseumide üritustel, aitaksid välja töötada ajaloolisi ja kohalikel traditsioonidel põhinevaid õpiprogramme ning vajadusel neid läbi viia. Kasuks tuleb projektikirjutamise kogemus ja oskus.

**Omalt poolt pakume** vaheldusrikast ja arenguvõimalusega tööd, südamlikke ja toetavaid kolleege.

**Palun saata** oma CV, motivatsioonikiri aadressil info@setomuseum.ee. Küsimuste korral pöörduge Merily Marienhageni poole tel 5304 1222.

## Hajaasustuse programmist jagati toetusi

Hajaasustuse programmi 2019. aasta taotlusvoorst oli võimalik toetust taotleda kõigil hajaasustusega maapiirkondades elavatel peredel.

Programmist toetatavad tegevused:

- majapidamises joogivee kättesaadavuse tagamine;
- elamu heitvee nõuetekohase kanaliseerimise tagava süsteemi rajamine;
- aastaringelt ligipääsetava

juurdepääsutee rajamine;

• leibkonna vajadustele vastava autonoomse elektrisüsteemi rajamine (tingimusel, et majapidamine ei ole liitunud elektrivõrguga).

Programm oli avatud kaks kuud alates 11. märtsist. Tähtselt, 13. maiks 2019, esitati Setomaa Vallavalitsusele 51 projektitaotlust. Nõuetele vastik riigihaldusministri 22.02.2018 määruse nr 14

„Hajaasustuse programm“ kohaselt 47 taotlust. Hajaasustuse programmi hindamiskomisjon tutvus majapidamiste kitsaskohtadega kohapeal ning hindas nõuetele vastavaks tunnustatud taotlusi. Hindamiskomisjoni ettepanekule tuginedes otsustas Setomaa Vallavalitsus 23.07.2019 korraldusega nr 399 „Hajaasustuse programmi 2019 hindamistulemuste kinnitamine

ja nõusoleku andmine lepingute sõlmimiseks“ eraldada toetust 10 taotlejale. Rahaliste vahendite puudumise tõttu jäeti rahuldamatat 37 taotlust. Kokku eraldati toetusteks 38 524,93 eurot, millest 18 474 eurot rahastatakse riigipoolse toetusena ja 20 050,93 eurot Setomaa valla eelarvest.

Lisainfo: Ulvi Oper, arendusspetsialist, 5786 9861, ulvi.oper@setomaa.ee.

**VÄRSKA LASTEAED** kuulutab välja konkursi **LIIKUMISÕPETAJA** (0,25 ametikohta) ja **MUUSIKAÕPETAJA** (0,25 ametikohta) kohale.

Kandidaadi avaldus, CV ja kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide koopiad palume saata 31. augustiks aadressil Lasteaia 2, Värskas 64001, Setomaa vald, Võru maakond või e-posti aadressil varska.lasteaed@setomaa.ee. Tööle asumise aeg september 2019. Lisainfo tel 514 0870.

# Särav ja mitmekülgne Fee Tamm

Tartus sündinud, kuid palju maailmas ringi rännanud Fee Tamm jõudis oma tütrega Meremäele kolm aastat tagasi Noored Kooli programmi raames. Nüüd on ta valitud Meremäe kooli direktoriks. Kohtusin Fee'ga tema õdusas kodus ja rääkisime hommikukohvi kõrvale ka natuke tööjuttu.

KELLY KITTUS

## Uuel õppeaastal alustad Meremäe kooli direktorina. Milliste mõtete ja tunnetega sellele aastale vastu lähed?

Hetkel on see, et saaks töö tehtud. Natukene on ärevus, et ei veaks kedagi alt. Suured roosad unistused on taandunud selle taha, et kas ma kahe kuu jooksul suudan ise täiesti hakkama saada. Sain teada, et ma sain HTMi alustavate koolijuhtide programmi sisse, see on tugigrupp ning kool alustavatele direktoritele, mis on hästi suur pluss. Mul on väga tore boss Karin Viljus, kes on praegu juba hästi abivalmis olnud, suur aitäh talle. Finantsosakond ka valvab. Suureks kergenduseks on see, et õpetajad on sügiseks olemas.

## Kuidas üldse juhtus nii, et otsustasid kandideerida?

Keegi naljaga pooleks ütles, et kandideeri. Ma ise üldse ei mõelnud. Veel kümme aastat tagasi oli ju selline traditsioon, et peab enne vähemalt kümme aastat töötama õpetajana või olema õppejuht või olema kuskil äris, poole kohaga peab finantsist ka olema. See ei olnud üldse uuenduslik ametikoht. Mõtlesin, et ennem lähen Indoneesiasse vabatahtlikuks, kui hakkam kooli direktoriks. Aga enda kastis mõtlemine hakkas muutuma. Noored Kooli kaaslastest on läinud mitu inimest direktoriks. Eelmisest lennust üks naine on Pala kooli direktor ja ma uurisin tema käest, et kuidas on. Mitu inimest ütles mulle, et ma kandideerigu, ja siis mingisugune idu jääb kahe kõrva vahele pidama. Viimasel hetkel siis kandideeringi. Arvasin, et nagunii ei saa. Isegi tööintervjuul olin ma täiesti kindel, et nad ei võta mind tööle. Naisterahvas, alles paar aastat Setomaal, pole siitkandist pärit, pole väga vana ka jne. Ma ise ei uskunud endasse üldse. Aga mul on ka varasemaid kogemusi sellega, et kui ise üle ei pinguta, siis asjad juhtuvadki.

## Sa tulid Noored Kooli programmi raames siia kolm aastat tagasi?

Jah, Inglismaalt. Otsisin mingit kohta, mis ei oleks Harjumaa ega Tartumaa. Tege-likult tahtsin üldse saartele minna.

Mida oled õppinud Meremäe koolis õpetajaks olles iseenda, õpetajaamet ja laste kohta?



Fee Tamm.

Foto: erakogu

Vastutama. Nii lihtne on tahta asja, nõuda asja, nii lihtne on öelda, et see pole nii ja too pole naa. Kõik näevad, et asjad on halvasti, aga mingi klõks käib peast läbi, kui ei vaata esimese asjana enam seda, kes on süüdi. Ütledeki, et see asi läks täitsa metsa ja et mida mina saaks teha, et seda enam ei juhtuks. See muudab täiesti mõtteviisi, kui ei otsi enam süüdlast, ei mõtle karistamise liinis. Jällegi tänu Noored Kooli programmile. Kui me saime kaks korda kuus kokku, siis meie murede peale küsiti, et mida sina saad teha, et asjad oleks teistmoodi.

## Kuidas kogukond sind vastu võttis?

Keegi ei tundnud mind. Ma tahtsin kõigile tere öelda, sest Inglismaal kõik ütlevad. Mul on siin hästi meeldiv naabrinaine, kes sulatas mind sisse ja organiseeris mulle sellised

esmavajalikud asjad, et kust ma puud saan ja kuhu ma oma lapse saan jätta, et trenni minna. Tema on mind ilmselt elus hoidnud. Esimesel aastal mul ei olnud autot ja tema tuli mulle bussi peale vastu, kui mul oli laps, kärü, nädala toidukraam, arvuti, lumi oli põlvini. See on midagi sellist, miks mulle siin meeldib ning mida isegi keskmises linnas ei saa.

## Milline on Fee vabal ajal, millele tegeleb?

Mul ei ole väga vaba aega. Üldiselt lapsega käime igal pool ringi, nüüd käisime saarte peal matkamas, Helsingis lõbustus-pargis, poksin, teen joogat. Ja Inglismaal käin tihti, mul on ema seal ja mõned sõbrad. Kui ma poleks direktoriks saanud, oleksin läinud eripedagoogikat õppima. Muidu mul on antropoloogiaalane kõrgharidus, lõputöö tegin eesti keele oskamise ideoloogilistest

aspektidest Eestis ning selle seosest keeleõppega.

## Mis on sinu lemmiktegevus pühapäeva hommikul?

Hommikul minu nelja-aastane ootab, et ma hakkaks tal- le pannkooke tegema. See on selline asi, mis viib generatsioonides tagasi. Ma olen enda ema ainuke tütar, kes oli enda ema ainuke tütar, kes oli enda ema ainuke tütar. Ootan, millal Freija mulle pannkooke tegema hakkab.

## Mis on sinu kolm lemmikkohta maailmas?

Mulle meeldib üks koht, kui ma sõidan Vörust Vastseliina kaudu Meremäele. See on koht, kus on langus. Ja kui sealt tulla, on terve panorama ees ja on tunne, et ma olen jõudnud Vörumaalt Setomaale. Tege-likult veel ei ole, aga see on nagu alati „Tere, Setomaa!“. Siis on Lääne-Inglismaa,

Bristol. See kant on nii eriline. Seal on kindlus selle üle, et mis elu olema peab. Ja mulle meeldivad igasugused legendid, näiteks Põhja-Hispaania. Kõik, kus on kiviõõr niimoodi, et ma näen kahele poole. Ma ei ole üldse metsa ega vihnametsa tüüp.

## Mis on kõige kaugem koht?

Austraalias olin mõnda aega ja Kanadas Quebecis.

## Palju reisinud inimesena oskad kindlasti välja tuua, kuidas seto kultuur maailmapildis silma paistab? Mis on siin unikaalset?

Maailma mastaabis on ta nii pisike. Ta torkab silma siis, kui tead, kuhu suumida. Torkab silma sellega, et on tehtud kollektiivne natuke teadlik pingutus otsustamiseks, et see on tähtis. See mulle antropoloogina kohutavalt meeldib. On igasuguseid värvikaid kultuure, subkultuure, etnilisi vähemusi. Mulle sellised etnilised grupid sümpatiseerivad palju rohkem kui rahvused. Sini-must-valgega ma väga ei vehi. Mulle meeldivad pisemad ja mõtestatud grupeeringud. Siin on ühine ajalooteadvus ja keel ja rahvarõivad. Ma ei ole päris kosmopoliit ka, aga mulle meeldib hüpata ühest etnilisest grupist teise ja tunnetada, mis meeleolud käima hakkavad. Mulle meeldib setode juures see, et nad on teadlikult hakanud setoks olemise väärtust enda jaoks esile tõstma ja et see läheb noortele peale. Meil koolis noored kõnelevad omavahel mõnikord seto keeles ja see on nii äge. Freija ka laulab vahepeal seto keeles.

## Kas seda ohtu ei ole, et sa Eestist jälle minema põrutad?

Muidugi on. Kunagi ei või teada ju. Kui juhtub, siis

juhtub. Kvantiteedi väärtustamine asjade hindamisel on 19. sajandist ning tänapäeval loeb kvaliteet enam. Ei saa mõõta sellega, et olen ühes kohas 20 aastat töötanud. Meil koolis oli Joosep Norma sellesama Noored Kooli raames, ta tegi oma kaks aastat ära ja sellest on möödas kaks aastat. Arvutiklassis on tahvilil siiani paar sõna, mille ta toona kirjutas, ja lapsed ei ole lubanud seda kaks aastat ära kustutada. See on kvaliteet. Minu point on see, et ma ei luba ennast ära 30 aastaks. Seda, mida sa teed, teed nii hästi, kui oskad, ja teed nii, et sellest oleks kasu sellele kohale, kus sa oled. Kui ma ära lähen, siis ma jätan selle kooli järgmisele inimesele paremas seisus, kui ta enne oli.

## Mida tahaksid esimese õppeaasta jooksul ära teha?

Sellega me oleme veidi peale ka hakanud juba. Me tahaksime leida sellise meeskonna, kus keegi ei ole sellepärast, et tal pole kuskil mujal olla. Ma saan kasutada enda sidemeid, et otsida selline meeskond, mis hakkab funktsioneerima. Siis pean mõtlema välja, kuidas panna see tööle nende inimestega, kes siin juba töötavad. Kui siin oleks selline kamp, kes naudib üksteisega koos töötamist ja naudib lastega koosolemist, kes ei vaata väga hullult kella ja rahanumbreid, päriselt usub sellesse kooli ja räägib väljaspool kooliseinu ka koolist hästi, siis see on võimas. Seda ma oskan teha. Samal ajal soovin, et ka neil, kes tunnevad, et nad ei sobi siia, oleks julgust ja väarikust öelda, et see ei ole päris minu koht, ja et mina suudaks direktorina seda ka kuidagi suunata. Et poleks väiklust ja solvumist ja tagaselja materdamist. Arvan, et siis saaks sellest töökoht, millele oleks tung.

**KUTSE**  
Vörumaa kõikidele eakatele  
30. september – 2. oktoober 2019 toimub  
Võru Kultuurimajas Kannel

**VÖRUMAA EAKATE FESTIVAL**  
**KOTOST VÄLLÄ TÕISTÕ MANO**

Laheda Anni tulõ kotost vällä  
Esinevad: geriaatrid Viktor Vassiljev ja Kadri Salu  
näitleja Indrek Taalmaa  
laulja Rolf Roosalu  
ansambel Tartes ja Noored Sõbrad  
Vörumaa eakate taidluskollektiivid  
külalised Soomemaalt

Avatud on erinevad teematoad (Üksindus ja üksildus, Jalgade hooldus, Abivahendid jne) ning näitused  
Tutvustame apteekide ja Vörumaa talude tervisetooteid (võimalus tooteid kaasa osta)  
Linastub film „Tõde ja õigus“  
Pakume taimeteed kaerakakuga  
Võimalus kosutada ennast supiga (2 eurot)  
Iga päeva lõpus festivali küllastajate vahel loosimine  
Üritus on TASUTA!  
OLETE OODATUD!  
INFO [www.vorupensionar.ee](http://www.vorupensionar.ee)

**VÄRSKA KORVPALLIÕHTU**

**Osavaima korvpalluri selgitamine**  
**Visked liikumiselt ja põrgatuselt**

**\*HARJUTAME**  
**\*MÄNGIME**  
**\*ÕPIME**

Parimatele auhinnad

**OODATUD KÕIK HUVILISED!**  
**25.09.2019** **Värskas**  
**KELL 18:00** **Gümnaasiumis**

Setomaa Võrumaa Kõikidele eakatele EST | RUS VÄRSKA GÜMNAASIUM

## Eesti-Vene koostööprojekt ER2 „Majanduslikult jätkusuutlik ja keskkonnasäästlik Peipsi järve piirkond 2“ „Common Peipsi 2“

**Projekti eesmärgiks** on aidata kaasa Peipsi järve keskkonnaseisundi paranemisele ja Peipsi järve piirkonna sotsiaal-majanduslikule arengule.

**Projekti elluviimise periood:** 01.07.2019–31.12.2021.

**Projektipartnerid.** Projekti osaleb 9 partnerit.

Partnerid Eestist: Setomaa Vallavalitsus (juhtpartner), Tartu Linnavalitsus, Luunja Vallavalitsus, Mustvee Vallavalitsus, Alutaguse Vallavalitsus ja Rāpina Vallavalitsus.

Partnerid Venemaalt: Pihkva oblasti administratsiooni majandusarengu ja investeerimispoliitika komitee, Pihkva rajooni administratsioon ja Pihkva linna munitsipaaltegevuste Gorvodokanal.

**Projekti koguelarve:** 5 199 139 eurot, millest 4 256 923 eurot rahastatakse Eesti-Vene piiriülese koostöö programmist 2014–2020.

### Projektis planeeritud tegevused on järgmised:

**Eestis** ehitatakse kaasaegse taristuga sadamad Vasknarva ja Värskasse, jätkatakse sadamate arendamist Luunjas, Rāpinas ja Mustvees ning ehitatakse lodjakoja hoone Tartusse.

**Värskas:** Ehitatakse stationaarne kai, ujukaid paatidele, slipp, parkla, jäätmekäitlusrajatised, paigaldatakse valgustus, rekonstrueeritakse vana telefonikeskjaam sadamahooneks, kuhu rajatakse pesemisruumid ja tualetid, lammutatakse vana reoveepuhasti hoone. Luuakse võimalused kütusetankla rajamiseks sadamasse.

**Tartus:** Lodjaparki rajatakse ajalooliste laevade ehitamiseks hoone, mis tegutseb muuseumi, näitusepaiga ja vanade puidust laevade ehituse haridus-kultuurikeskusena, milles asuvad laevade ehitushall, sepikoda, puusepatöökoda, ekspositsiooni-seminariruum ja kohvik.

**Luunjas:** Ehitatakse stationaarne kai, mis on mõeldud sildumiseks suurematele veesõidukitele. Sadama kasutajatele luuakse tingimused pils- ja reovee äraandmiseks ning vee ja elektri kasutamiseks.

**Mustvees:** Korrastatakse lõunamuul, ehitatakse jahtide sildumiskohad, kraana platvorm paatide ja jahtide vettelaskmiseks, paigaldatakse tuletõrjehüdrant, muuli valgustus ja elektrihüenduspunktid.

**Alutagusel** (Vasknarva sadam): Süvendatakse sadama akvaatorium, mis ühendatakse Narva jõega, rajatakse kai ja slipp, ehitatakse välja taristu (joogiveetorustik, lokaalne biopuhasti ning elektrivarustus).

**Rāpinas:** Ehitatakse teenindushoone, kus on olemas pesemisvõimalused (dušid, saun), avalik WC, varjualusega kalapuhastusvõimalustega väliköök ning tehnilised ruumid veepuhastusseadme ja jäätootmisemasina tarbeks. Kogu sadama teenindamiseks rajatakse uus suurkaev ning reoveepuhasti.

### Venemaal

**Tolbitsa külas** Pihkva rajoonis ehitatakse sildumiskohad. Soetatakse kaater ühenduse pidamiseks maismaa ja Talabi saarte vahel.

**Tšerjoha külas** Pihkva rajoonis ehitatakse veepuhastusjaam. Jätkatakse Pihkva linna reoveepuhasti rekonstrueerimist (parandatakse aerotank, vahetatakse välja õhupuhur).

### Projekti tulemused Eestis

- Rajatakse 70 uut sildumiskohta (20 Värskas, 10 Vasknarvas, 10 Mustvees, 30 Luunjas).
- Luuakse 14 uut töökohta.

### Projekti tulemused Venemaal

- Pihkva linna reoveepuhasti rekonstrueerimise tulemusel vastab selle reovesi Venemaa standarditele peamiste näitajate osas (v.a fosfor).
- Veepuhastusjaama ehitamise tulemusena saavad 2 000 Tšerjoha küla elaniku puhta joogivee.
- Paraneb regulaarne transpordiühendus mandri ja Talabi saarte vahel.

Eesti-Vene piiriülese koostöö programmi 2014–2020 eesmärk on edendada piiriülest koostööd Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel, et soodustada sotsiaal-majanduslikku arengut mõlemal pool ühist piiri.

Selle teate sisu eest vastutab ainuisikuliselt Setomaa Vallavalitsus ning selles kajastatu ei peegelda mingil juhul programmi osalevate riikide ega Euroopa Liidu seisukohti.

Kontaktisik: Ulvi Oper, arendusspetsialist, ulvi.oper@setomaa.ee, 5786 9861.

# Noorte suvised tegemised

Suviti on noortel kohtumispaigaks Värskas aleviku välikeskond, mis andis tõuke proovida esmakordselt pop-up noortekeskust.

### TRIINU ARUND

Värskas ANK

Noorsootöötajad liikusid alevikus ringi ning pakkusid noortele tegevusi välikeskonnas. Kahjuks päris plaani-päraselt kõik ei läinud, kuna ilmataadil olid omad plaanid. Vihmaste ilmade vahele sattusid mõned ilusad päevad, kus noorsootöötajad maandusid oma vahenditega noortekeskusest välja. Igal päeval oli oma ülesanne vastavalt nädala teemale.

Noortele pakkus enam huvi ekstreemspordinädal, kuna neil oli võimalus hüpata trampliinil. Väga hästi toimus ka tagurpidipäev, kui noortekeskus oli avatud kella kuuest õhtul kuni südaööni.

Augustikuu teist nädalat alustasime Setomaa valla



Suvine noortekeskus.

Foto: Triinu Arund

noorte ühisüritusega. Esimese päeva sündmused olid pühendatud rahvusvahelisele noortepäevale. Meremäe ja Värskas noorsootöötajad sõitsid koos noortega Värskast Nedsaja

külaplatsile grillima ning nautima mõnusat suveõhtut. Järgmised kaks päeva olid täis adrenaliini ja ekstreemsust. Värskas ekstreempargi vallutasid Vabadusspordi treenerid,

kes viisid seal läbi parkuuritreeningu kõigile, nii algajatele kui ka edasijõudnutele.

Setomaa noorte ühine üritus lõppes 14. augustil Setomaa noorte esimese parkuurivõistlusega, mis pakkus elevust nii osalejatele kui pealtvaatajatele. Võisteldi kahes vanusegrupis. Nooremas vanuserühmas saavutas viienda koha Kaarel Järveveer, kolmandat-neljandat kohta jäid jagama ainsa tüdrukuna võistelnud Kaidi Järveveer ja Hardi Arumets, teise koha saavutas üllatuslikult Aleksander Varušin ning päeva parimad punktid läksid Rasmus Uibole. Vanemate noorte seas tunnustati tõeliselt tasavägises võistluses parimaks Andero Naruson. Teiseks jäi Heiko-Jass Kaasiku, kolmanda koha vääriliseks tunnustati Jura Pikat ning neljanda koha sai Henry Lumi.

Mikitamäe, Meremäe ja Värskas noorsootöötajad on valmis alustama uut õppeaastat.

Setomaa valla noortekeskuste tegemiste kohta saab jooksvalt infot Facebooki lehelt Setomaa noorsootöö.

## Mis on plaanis Setomaa muuseumidel

### LIIS KOGERMAN

Setomaa Muuseumid

Suvehooaeg hakkab vaikselt lõpule jõudma – veel on veidi vara teha kokkuvõtteid, kuid just paras aeg järgmiste sammude planeerimiseks ja seadmiseks.

Setomaa muuseumid on ühtse asutusena toimunud juba peaaegu kaheksa kuud. Ühise laua taga asju arutades sai selgeks, et me räägime sama lugu, kuid katsume igas muuseumis teha seda erineva nurga alt.

Nii tundus loogiline, et Obinitsa muuseumi talvise remondi lõppedes ei ürita me sealse 1920ndate suure majapidamises seto talutare etendada, vaid jätame selle selgitustöö Värskas talumuuseumile.

Sama arutelu käigus jõudisime järeldusele, et on üks oluline teema, mis seni üheski muuseumis piisavalt suurt tähelepanu pole saanud – PIIR. Olles kolunud Obinitsa kandi laulemade loo Saatse muuseumist tagasi nende juurte juurde ehk Obinitsa muuseumisse, jäi Saatse muuseumis üks tuba tühjade seintega. Õeldakse, et loodus tühja kohta ei salli, ning sama kehtib ka kogumis- ja säilitamisasutustes ehk muuseumideski. Tühi koht annab võimaluse selle



Piiripost Saatse muuseumis.

Foto: Liis Kogerman

täita lugude, helide ja visuaalidega. Selline plaan on meilgi kehtivate seadustega. Siinkohal saab muuseum natukenegi ideaalselt, sest sinne piirkond on lausa kolmest küljest piiratud Venemaaga.

Esimese pääsukesena valmis juba tänavuse kostipäeva ajaks muuseumi metsarajale setode kultuurirada. Piskene ümber muuseumi ja piiriga kõrvu kulgev matkateekene sai omale uued selgitavad stendid ning selle lõpp-punktis on võimalus teha soovijatel piiripostide taustal fotosid. Oluline on see,

et lisaks setode kultuuriloolisele kirjeldusele piiridest ja kultuuri arengust saavad seiklejad end kurssi viia ka piirialal kehtivate seadustega. Siinkohal saab muuseum natukenegi abiks olla ka piirivalvuritele nõuetava tööga, kuidas piiritsoonis käituda.

Sügisel kolib muuseum oma tegevused tarre ja siis algabki piiri loo teise etapina tühjale toale näo andmine. Siin saavad kõik, keda piiri teema puudutab, Setomaa muuseumidele appi tulla. Plaanis on avada mälestuste tuba, mis jagatakse piire vahele tõmmates kolme teemabloki vahel. Toa ühes

osas on katked mälestustest, kuidas muutus elu Saatse piirkonnas peale kontrolljoone tekkimist 1990ndate alguses. Teises osas on sama teema avatud setode perspektiivist, kes elavad vene poolel, ning kolmas ruumi osa räägib piirivalvurite pajatusi kontrolljoone rajamisest.

Saatse muuseum on asunud komplekteerima fotosid ja ajaleheartikleid tollest ajast. Samuti on plaanis teha intervjuusid kohalike inimestega, et talletada nende mälestused. Tihe koostöö on kohaliku Saatse kordoni piirivalvuritega. Väga oodatud on uut väljapanekut täiendama erinevad esemed, sh fotod, päeviku sissekanded ja dokumendid, millel piiri looga oma seos.

Setomaa muuseumide direktor Merily Marienhagen toob näite, et kui kellelgi on kuuri all seismas vanaisa ratas, millega iga päev kaks korda läbi Saatse saapa Värskasse vändati, siis ka sellised igapäevased, aga mälestusi illustreerivad asjad on väga oodatud.

Setomaal jookseb mööda kontrolljoont piir Lääne ja Ida vahel. Elu siin- ja sealpool piiri on isna erinev. Neid lugusid ja mälestusi tahame Saatse muuseumis näidata – see on oluline, sellest ei saa mööda vaadata!

### MTÜ PIIRIVEERE LIIDER KUULUTAB VÄLJA PROJEKTITAOTLUSTE VASTUVÕTU

Toetusvoor on avatud 9.–23. septembrini. Toetust saab taotleda meetmetest:

- Meede 1 – Elukeskkonna arendamine; Meede 2 – Ettevõtluse arendamine; Meede 3 – Ühistegevuse ja koostöö arendamine.

Toetust saavad taotleda Rāpina, Setomaa, Rõuge ja Võru vallas haldusreformile eelnenud piirides endise Meremäe, Misso, Mikitamäe, Orava, Rāpina ja Värskas vallas tegutsevad ettevõtjad, mittetulundusühingud, sihtasutused, seltsingud ja kohalikud omavalitsused.

Projektitaotlused tuleb esitada uues e-PRIA keskkonnas. Projektitaotluste hindamise tähtaeg hiljemalt (tegevusgrupis): 20. detsember 2019.

Täpsem info ja nõustamine: [www.piiriveere.ee](http://www.piiriveere.ee).





# XXVI Seto Kuningriigi meistridõ võistluisist

Timahava sorditi kuningriigih Küllätüväh meistrit, kiä' olösi' ülembsootskalõ hüäst abist läbi aastaga ja kiä' hoias' uma meistritiitliga Setomaad korgõh. Seto Kuningriigi meistrit valisi' päämiselt hindamistarga'. Önnõ piiragu- ja verevä viina meistrist sai rahva helüde tulõmusõl.

## VABARNA JANE

Seto Kuningriigi võistluisi vedosnik

**Näpotüü võistlusõ** teemast sai Seto Käsitüü Kogo iistvidämisel lina pääätämõnõ. Leelõ laulu saatõl vuristiva' vakkõga laval uma 20 minotit Tammõ Niina, Vabarna Maret, Pärtini Sirid ja Jacobsoni Külli. Hindamistarga' Otsa Sirje, Kõivo Anne ja Heliste Leida valisiva' vällä kõkõ peenembä, ütelisõmba ja kõkõ inämbä meetrit pääditänü tüü. **Näpotüü meistrist sai Pärtini Sirid.**

**Sõnalisõ võistlusõ** märkse vällä Leelotarko Kogo, kinkä ettepanõkul hõigati kuu aigu inne vällä kol' teemat, minkä järgi leelonaisil olösi' hüä laulu ette valmstada'. Kuningriigih tõmmaõ ülembsootska seerebit ja teemast, midä laulõti, sai kerik/kerigu'. Võistlusõ oll' väega tasaväginõ, pallõ ilosit sõnono ja laula. Hüä, õt mehe' oll' ka vällä. Kerigo teemal sõno laval 13 iistütlejat üteh ummi leeloparkõga. Seto Kuningriigi **sõnalisõst sai Jürissoni Anneli**, kiä tund hõste seto laulu motiive ja kujondõid. Laulsõ lihtsahe ja ilosahe uma latsõiä kerikost. Sõnalisõ sort-sõva' Hirsiku Veera, Tubli Olli, Vabarna Jane, Ahvena Marika, Hagu Paul ja Kalkuni Andreas.

Hüvvi sõnnõga lauliva' ka Süvaoru Tiina ja Nassari Elvi. Aitumma ka tõisilõ ilõisilõ inemistõlõ: Grünbergi Maria, Toomiku Siiri, Liiva Kati,



Seto Kuningriigi meistri'.

Sundelli Harri pilt

Visseli Triin, Rahasepa Maria, Sarvõ Öiõ, Hainsoo Minna, Kunsti Eevi, Haavalo Ilme, Riitsaarõ Evar.

**Pillimihi** hintsi' Kooseri Viivika, Leima Evelin, Leppiku Sakarias ja Kadarpiku Tiina. Püünele astõva' ja uma pillimängõ laskõva' hinnada' Tormi Temmo, Jürisoni Margaret, Jürisoni Mairolt, Valgu Toomas, Kõrre Oliver, Oropere Aivar ja Leima Matis. Kuningriigi **pillimeistrist** valiti lõõtsamängijä **Oropere Aivar**, kinkä luv' oll' mængit jalgu ni süäme perrä. Mängost oll' kuulta' kimmäst seto tunnõht ja tuu mõosi sügävähe süämehe.

**Kargusõkargaja ja kasatskilüüjä** valiti vällä sootska Paaba Palaga iistvidämisõl ja ettepanõkul, õt mehe' hindasõ' naisi ja naase' hindasõ' mihi. Kargusõkargajit jakku kolmõ tsõõri ja kõõ parõmba' tandsõ' viil erälde. Linnasmäe

Villu, Riitsaarõ Evar ja Kala Kaspar valisiva' Kuningriigi **kargusõkargajast Liiva Kati**. Mihi kasatskit hintsiva' Kapteni Maime, Karbi Valli ja Liiva Kati. Ilosa sammu ja vigura tandsõga valiti meistrist **Jaa-na Olle Ilmar**.

Küllätüväh tsässõna lähkoh perve pääl peeti Zaitsevi Reinu iistvidämisel **vägümehe** mõõduvõtminõ. Kol' väke täüs miist veeretiva' rulli mäest alla ja üles, hoitsõva' tellisevabriku tellissit ja hiidiva' palki. Hüä tulõmusõ saiva' kokkovõtõh Lõvi Riho ja Veskimägi Vegerd, a Kuningriigi **vägümehest** sai kõõ tugõvamp, sitkemp ja nutikamp **Orumaa Marek**.

Süüke ja juukõ võistlusõlõ tuvvas õks uma paremp kraam. Komisjoni' hindasõ' õks vanaaolisõlt valmistõtu süüke ja juukõ.

Kuningriigi **leeväküdsäjä** om **Toomõ Iti** (nr 12). Leib oll' hüä mahlanõ, olõ-s veiga

hapu, hüä maitsõ tull' vällä. Koostis ja struktuur oll' hüä õhulinõ, hüä oll' lõigada'. Leevämaitsmisõ komisjoniõ oll' Niido Eevi, Mehilasõ Margit ja Luigasõ Inara. Hüä leevä küdsi' ka Kattai Irma (nr 1) ja Hõrna Rieka (nr 7). Rahva helüde perrä valiti hüäst leeväst Täpsi Aivari küdset leib (11 hellü). Leevävõistlusõlõ tuudi kokko 12 leibä.

**Sõiravõistlusõ** laud oll' illos kõllanõ, kokko tuudi 17 sõira. Kõõ paremba sõira sort-sõva' vällä Poolaku Valve, Sarvõ Öiõ ja Alliku Maigi. Traditsioonilisõlt ilma küümnil-da, olõ-s kuiv, oll' illos kullanõ sõirameistrit **Päka Marjul** (nr 1). Hüä sõira valmistiva' viil Toomistõ Lauri (nr 2) ja Linnusõ Marje (nr 15). Rahvalt sai lemmikust Linnusõ Marje (57 hellü) valmistõt sõir.

**Piiragumeistri** sorditas vällä rahva arvamusõ perrä. Kokko tuudi 12 piiragut. Kiä

inämbä helüsit korjas, tuu saa meistri tiitli. 22 helüga sai piiragumeistrist **Linnusõ Marje** (nr 4, sibulapiirak). Tõõsõ tulõmusõ sai 20 helüga Lepasilla Elli (kikkaseene piirak) ja niisamata kolmanda 10 helüga (kurslakapiirak).

**Ollõtegiä** sordõ' vällä Kooseri Rein, Kera Volli ja Sarvõ Ants. **Ollõmeistrist** sai **Hindriksoni Andrus** (nr 8). Paremb ol' oll' kergelt terräv, tiba hapukas, ilosa tummõ värmiga ja neutraalsõ lõhnaga. Hüä ollõ teivä' viil Raali Ain (nr 12) ja Auseri Aavo (nr 3). Ollõvõistlusõlõ tuudi kokko 12 olt. Rahvalt sai inämbä helüsit Kerdti Reimo (nr 6).

**Taarivõistlusõlõ** oll' tuudu kol' taari. Poolaku Valve, Kuremäe Anni ja Anipai Vello hintsiva' **meistri väärilid-sõst Täpsi Aivari** (nr 2) taari. Rahvalt sai Aivari taar ka kõõ inämbä helüsit. Võidutaaril oll' magusat parasjako ja tuust

saasi' tetä' ka taarisüüke. Hüä taari teivä' ka Auseri Aavo (nr 1) ja Raali Ain (nr 3).

**Verevä viina võistlusõlõ** tuudi kokko 16 veini. Rahva arvamusõ perrä sai parembast **Kudre Helena** (nr 5, kirsivein). Hüä verevä viina teivä' ka Linnusõ Vaino ja Pedaja Peeter.

**Hañdsavõistlusõlõ** tuudi 7 erinevat hañdsat. Kõõ parembal hañdsal oll' maiku, luhvti, hüä järelmaik ja paras kangus. Hañdsameistrit valisiva' Raudoja Ahto, Rjabovi Pjotr, Leppiku Sakarias, Luigasõ Inara ja Kudre Raul. Seto Kuningriigi **hañdsameistrist** valiti **Kasvandiku Hillar** (nr 3). Hüä hañdsa ai ka Vainura Ahti (nr 6, 7). Rahva arvaminõ oll', õt kõõ paremba hañdsa ai Kasvandiku Hillar.

Aitumma võistluisi vedosnikõlõ Pisukova Svetlanalõ ja Toomistõ Laurilõ ni Seto Kõõgilõ süüke-juukõ kirjeldämisõ iist.



Sootska valiminõ.

Sundelli Harri pilt



Sõaväeparaat.

Sundelli Harri pilt

Lämmä  
süamega'  
Setomaa  
inemisist  
ja raamadu-  
kogodõst

KULJUSE INGA

39. rahvaraamadukogodõ suvõseminaril „Raamadukogo – rahva tervüse varaait“ olnu' 36 inemist üle Eesti kõnõli' ummist möttist.

6. augustil kauti tutvumah Vana-Vahtsõliina raamadukogo kodoluulise tegevüsega' ja kaeti ka Vahtsõliina piiskopilinnust. Verskah ütel suvõseminari avasõna' Setomaa vallavanõp Kudre Raul.

7. augusti hummogu kõnõl Setomaa Haridusseldi tegevü- sest Miktämäe raamadukogo direktor Suurmänni Kaiu. Teno timä põhjaligulõ seletüsele saimi tiidä' tsõssonidõ põhimõt- tist ja kombist. Edesi mi lätsi Verska raamadukokko, min- köst oll' kõik vaimustusõh, niisamatõ ka pernaist Küti Ehas ja Suuna Riinast. Küti Eha vei meid möttömatkalõ Traadi Matsi romaani „Valgõ maja“ ratu pääle, mia oll 2018. aastagal kõgõ inäp loet raamat raamadukogoh.

Tsõõriklaud Verska Talomuusiumih naas pääle väiga' uhkõlt – meid tereht ja kiräs- tüse Seto Kiri tegemisist kõnõl uma edimätsel tüüpääväl ülebootskana Järvelilli Rein. Suvõseminari teemaikast läh- tivalt jagi tarkuisi reflekso- loog Toomõ Ellen. Muusikalist ehedüst pakk folklooriansamb- li Kuldatsäuk. Pia pääle nakka- vast aamõtnikõ välitõiest Kagu-Eestih oll' kant erialaju- tu' „Rahvaraamadukogo": riik ja kohalik umavaltus, kinkõ visioon ja plaan?". Talihärmä Ülle, Kultuuriministeriumi raamadukogodõ nõvvoandja, vei aasõalisõ' kurssi rahva- raamadukogodõ säädüse muu- datuisi kavandamisõga'. Jõgi Margit, Eesti Rahvaraamaduko- go raamadukogoteenusidõ arõnduskeskusõ juhtiv spetsi- alist, tutvust sūgüse jao kooltuisi. Erialajutta jao lõpõ- di' rühmätüü' võimalikõst vahtsist teenussist.

Pääväle pand energilise, hariva ja meeleoluka punk- ti sootska Laaneotsa Anne- la uma vagivahtsõ raamadu „Minu Setomaa" esitlõsõga'.

8. augustil and Saatse raama- dukogo direktor Allasõ Linda tiidä', kuis Kau elo huul- dõkodoga' – Verska Süameko- doga' – üteh majah. Obinitsah oll kokkosõaminõ Kauksi Ülle- ga' timä Jutupiatusõ märgise man – kullõldi Merca esine- mist. Seto Ateljee-Galeriuh lau- li' Kauksi Ülle ja Riitsaarõ Evar laulõ uma vahtsõ plaadi pääl. Mi usu, õt nä saava' küllakut- sit kavõbahe. Setomaa kirä- nikõ galeriid tutvust Obinitsa raamadukogo direktor Lillmaa Tiina ja kõigil oll hüämili kaia' valguskülläst raamadukoko.

Suvõseminar lõpõtõdi VEMU ja ERMi fotonäütüse „Toit – eestluse varaait. Eest- laste toiduäril ja – töõstused Torontos" ütiskülästõsõga' Võromaa Keskraamadukogoh.

Kõik tennäse' vastavõstjijt, Kultuuriministeriumi ja Eesti Kultuurkapitali Võromaa Eks- pertgrupp.

# Umma kultuuri piät eis' hoitma ja takast toukama

Umma kultuuri pidänü' inemise' kõgõpäält eis' hoitma ja takast toukama, selle õt kultuur eis' edesi õi lää'. Toetusiga om võimalik huugu mano anda', kõnõldi ammõtnikkõ välitõie seminäril „Kultuur ku keskkund" Treski Künüh Setomaal.

Arotamist terviteh ütel Seto Kuningriigi ülembsootska Järvelilli Rein: „Midä väikõmb om üts kultuuriruum, toda ras- sõmbomtuud hoita'. Tähtsä om eis' hoita' umma asja ja umma kultuuri. Kuigi Seto Kuningrii- gi päiv om üts kõrd aastagah, om seto jaost Seto Kuningriik olõmah kogo aig õgal puul – tuu om süämehe olõmah. Kogo kultuuri alahoitmisõ man om kõgõ edimäne tuu, õt eis' tunnõt, õt hindäl om midägi. Tõõnõ om tuu, õt tunnustasõ' – Eesti võim võinu' tunnus- ta' Seto Kuningriiki. Tähtsä olnu', õt tunnustadas, õt Seto Kuningriik om olõmah. Tun- nustagõ' ka vähämbit velju.“

Setomaa vallavanõmb Kudre Raul ütel uma tervitüseh, õt kultuur eis' hindäst edesi õi lää'. „Teda piät takast toukama. Mõnikümend aastakka taga- si oll' „seto" sõimusõna, niisa- matõ „Obinitsa tsura". A no' om Obinitsa olnu soomõ-ugri kultuuripääliin. No' naka- sõ' kõik otsma ummi Setomaa juuri, ütel Kudre Raul. „Vii- mädsl Seto Kuningriigi pää- väl oll' kuussada inemist seto rahvarõivih – täüskomplek- tih. Kuussada inemist om suur arv, kiä' ütel pääväl rõivih vällä tulli'. Mi esmärk om, õt nuid rohkõp olõsi'. Kultuur õi olõ' eishindäst mõistõtav – täl- le piät huugu andma. Vald ja töõsõ' organisatsioon' üritäse'



Suvõseminar Treski Künüh.

Eräkogo pilt

sedä huugu anda'."

Aastagast 2003 pääle om Setomaa piirkundlik kultuuri- programm tugõnu 461 projekti, kõnõl Setomaa Käsitüü Kogo juhatusõ liigõh Kala In- grit. Noist 105 om olnu märgitü latsilõ, 41 projekti om avita- nu seto kiilt edesi anda', festi- valõ-näütüisi projekte om olnu 129 ja vanna käsitüüd om tugõnu 38 projekti. Aolehte Setomaa om ilmunu seto ja eesti keeleh 65 nummõrd.

Seminäril kõnõldi tuust, kink jaost tetäs Setomaal, Võromaal ja Mulgimaal kul- tuuri ja kink tüü om tuu, õt taa

edesi lännü'. Lisast toolõ ana- lüüsi kultuurilidsõ ütistüü piire ja hinnati piirkundlikõ toetusprogrammõ möio. Aro- tamist juhtsõ' kultuurimini- steeriumi kantslõr Tarvi Sits ja kultuuriväärtüisi asõkants- lõr Merilin Piipuu. Päält tuud alos' kultuuriministeriumi seminäril kultuuripoliitiga vahtsõ perioodi põhikirä „Kul- tuur 2030" tutvustamist maa- kundõh. Päävä töösõh poolõh arotõdi Treski Künüh, kuis edespitõ parõbahe rahvaraama- dukoko pitä'.

Välitõiel saasõ' kokku Põl- va, Valga ja Võro maakunna

valdu ni liinu, ministeriumõ ja riigiammõtõdõ esindäjä'. Ütidside arotamisi tulõmuisi

õm plaanuh pruuki' riigi, maa- kundõ ja valdu-liinu arõngu- dokumenteh ja tegevuskavvuh.

## Kae' vil!

- Välitõie leht rahandusministeriumi veebih (eesti keeleh): [www.rahandusministerium.ee/et/eesmargidtegevused/regionaalareng-ja-poliitika/ametnike-valitood-kagu-eesis-2019](http://www.rahandusministerium.ee/et/eesmargidtegevused/regionaalareng-ja-poliitika/ametnike-valitood-kagu-eesis-2019);
- Ammõtnikõ välitõie Moõovihoh (eesti ja seto keeleh): <https://www.facebook.com/ametnikevalitood/>;
- Pildi' ammõtnikõ välitõie Setomaal: <https://www.flickr.com/photos/181818932@N05/albums/72157710278637666>; <https://www.flickr.com/photos/181818932@N05/albums/72157710302450052>.
- Mano saa küüssü': Heinapuu Ott (rahandusministeriumi kommunikatsiooniosakund).

# Laulunaase' Obinitsa muusiumih

Obinitsa muusium om kol' kuud olnu' lauluimmi maja.

## SARVÕ OIO

Obinitsa muusiumi giid-seletäjä

Laul vai leelo kogo ja hoit hindä seeh innist ja parhil- last ello, setokõisi ello ja ka' nuidõ ello, kiä' omma' tul- nu' muialt Setomaalõ elämä. Helü püsüs hüä pikkä aigu mi kõrvoh, mi seeh – tuuperäst omnõgi' tähtsä umma laulta'. Helü lätt ka' ilma piteh – tuul kand ummamuudu, vahtsõaõ aparaadi' tõistmuudu, a õgal juhul, mi ümbre ilm om helülõ- nõ, ku mi ilota. Illo saa-ai keel- tä', ilo nõvva-ai rahha, ilo sald õnnõ ilotaiji.

Muusiumitarõh terehtäse' kõiki tarrõtulijit innidse' lau- luimä': Hilana Taarka, Marti- na Ifo, Miko Odõ, Treiali Odõ, Vabarna Anne, Pähnäpuu

Maafa ja Pähnäpuu Veera. Mil- le nimä'?

Säidse seto vanaolist naist, kiä' oll' sündünü' laulistõ ilma, kiä' oll' kasunu' ilotarõh. Kuki' elo oll vaenõ ja rassõ, joudsõ' nä latsõ' suurõst kasva- ta' ja koolta', olla' toolkulisõ', hoolõlisõ' ja tüülisõ'. Naase' omma' no' muusiumih avvus- tõt, nõ saaisva' suurõlt tagasai- na veereh ja näid mälestedäs näist kõnõldõh. Hilana Taarka, Martina Ifo, Miko Odõ ja Treia- li Odõ pildi kõrval om parhilla' ka' näide savitõt pää', mäntse' tsapäend 1922. aastagal savitaja Alpo Sailo.

Aoh taadõpoolõ kaieh tulõ vällä, õt mi kõik piat tenoligu' olõma miihile, kiä' jo 19. saan- di lõpupoolõ panni' setokõisi ello tähele ja kirodi' ütõ-tõist üles, midä no' kõigil hüä lukõ', õt kuvvamuudu eleti, mäntsit laula laulõti, määne oll ammü- nõ elo.

Kõgõ suurõba kirotamisõ

võtt ette Jakob Hurt, teno timä hoolõlõ ja vaivalõ või mi no' lukõ' Hurda raamatist ummi sugulaisi ja tiidmäldä-tund- maldä' nimmi mant innitsit leelosõnnu. Soomõherr Armas Otto Väisänen (1890–1969) käve kuvvõl kõrral (1912, 1913, 1914, 1921, 1922, 1923) Setomaal vanna varra kogo- mah ja viiedäl kõrral (1922) võtt üteh savtaja Alpo Sailo (1877–1955) ja joonstaja Carl Bengti (1876–1934), õt pare- bahe ja tävveligubalt nuid tarku ja tälle meeleperäsit laulunaisi õkka muudu tulõ- vahe aigu kinnitä'. Ja no' kamandas leelonaisi uurmi- sõga' nuur miis Kalkuni And- reas, teno kinkalõ ka' Hilana Taarka (Darja Pisumaa 1856–1933), Martina Ifo (Irina Luik 1866–1947), Miko Odõ (Jevdo- kia Kanniste 1957/1864–1924) ja Treiali Odõ (saladuslik paa- ba) omma' Setomaal, omma' muusiumih kõigilõ kaemisõst

ja kullõmisõt.

Andreasõl oll kokko säet näütis üteh Aapo Roseliusõ- ga, tuu oll väläh ERMi vanah näütüsemaajah 2009. aastagal, järgmätsel aastagal Soomõh ja no' sis omma' nuu' naase' joudnu' tagasi Obinitsa, koh nä neläkeisi oll' 1922. aasta- gal, ku näist savipää' tetti, lau- la üles kirotõdi ja lindstedi, kõik tuu oll kerik-koolimajah.

Pääle nuidõ nelä laulunaase om muusiumih suurõlt väläh viil kol' laulunaist, kinkõst mi kõnõlõ ja tuuga' näid avvusta: Vabarna Anne (1877–1964), Pähnäpuu Maafa (1914–2001), Pähnäpuu Veera (1916–1989).

1914. aastagal Anne laul tõi- si naisiga' Väisäneni fonograa- filõ mõnõ' laulu, a nä saa-as umavaihlõl tutvast. 1923. aas- taga suvõl löüdsõ Väisänen Anne ja naas timä laula üles kirotamma.

Pähnäpuu Maafa (Kosõl- ka Maafa) pääle tuu, õt timmä

mi tiidä ku hüvva sõnolist, oll tä ka' keeleuurijalõ Keema Hel- lalõ tähtsä naane. Hella käve Maafa man seto kiilt üles kirotamma aastagal 1974–1986 ja no' om timä kiil seto sõnasti- guh.

Pähnäpuu Veerat tiid õga seto laulunaane läbi laulu „Laul läts läbi Setomaa hõpõ- helme helinäl“. Soo laul om leelonaisilõ süämeperä ja olõ-õi ütõtegi' pito, koh Veera laulusõna' helisesi-i. Veera oll tasatsõ olõkiga' naane, kinkõ man om k'aunu' hulga tiidläi- si, üliopilaisi.

Sügüsetseh jaoh naatas Obi- nitsa muusiumih inäbä tege- lemmä paprõtüü ja laulunaisi laulaga', õt vahtsõl suvõl külä- lisõ' saasi' jal' midägi' tõistsa- gamaist kaia' ja kullõlda'. Meil om hulga laula, midä olõs hüä teele kõigilõ kullõda' anda'. Mi ooda teid kõiki kaema, kullõm- ma ja jutatamma tämbätsõst elost ja innitõst aost!

# Seto hingli' Saatse muuseumitarõh

Kõnõlõmi Mercaga timä moro pääl Kõlgusõaro taloh Küllätüvä küläh. Päiv paistus, om lämmi, a timä kaasa Imre ehetet suvõkõõgih om varolinõ.

## KAUKSI ÜLLE

**Ülle:** Kunas sa naid tegemä naksit?

**Merca:** Ma arva, õt piä katskummend aastakka tagasi kohki. Mälehtä, õt löüdsõ ti innitsõ tarõ aida alt pooligu pütükaasõ. Evari käest lainssi vil värme. Mul kuigi nättüs, õt pidi vaest päält paasapäivä olõma, selle õt papi pääkattõ pääl jäivä' silmä säändse' tsillõkõsõ' keerubi': nägo, koh omma' tsiibo' ümbre. No tuu pütükaasõ puulkuu tahtsõgi mu silmi iih lindu minnä' ku hingli.

**Ülle:** Keerubi' omma' jo kunstih tsillõkõsõ' poiskõsõ'. Kuvvamuudu nä su pintslil all seto naisist saiva'?

**Merca:** Kuigi eishindäst. Vaest taivast anti tiidä'. Päämäne oll' õt näo' piät tulõma ikoonõ muudu, suuri silmiga. No ja seto paaba' omma' ummi

mustõ sukmannõga ku haraku'. Kirjuga hammõkässe' nättüse' jo tsiibu muudu välälä kah.

**Ülle:** Kunas sa õigõhõ tshkendämmä naksit?

**Merca (naartõh):** Latsõst päälõ joba. Tshkendüstunn oll' koolih mul lemmik, kuigi guassvärmi' mullõ miildü-s esieräliste. Ma arva tuuperäst, õt naid vanaaolidsi purkõ oll' latsõl halv lallalõ tetä'. Sõs ma käve mõnõ aasta Talina latsikunstikoolih ja keskkuulilätsi Talina 46. keskkuulikunstklassi. Ja pungiaol... Säälpundih oll' hulga andõliisi nuuri. Tamme Villu näütusest tekõ vanastõ umbõ vägevit maalõ.

**Ülle:** Nii õt olõt oppust kah saanu?

**Merca:** Õks. Om natüürmortõ tettü ja kõkkõ. Viimätsel aol tii päälõ hinglidõ viil luuduspilte kah, ku aigo jääs. A tarõ ja käsitüü kõrval jääs tuud pintslikratsmisõ aigo veidos. Ni tuu hinglidõ näütuse jaost pidi hinnäst pisu kokko võtma.

**Ülle:** Pallõ sa näid tennü olõt?

**Merca:** Võeh-võikõnõ! Olõ-i ma näid üle lugõnu, a arvada' saa ümbre tsiivutas näid õks

maailmah. Näütuse tarbõst kogosi mõnõ' kokko siist-säält. Ma pelksi, õt ruum om suurrõmb, a õnnõst saiva' nä kõik ilosahe paika ja ruumi jäi kah. Mu tütrekõnõ Ode, timä om tollõ näütuse vedosnik. Ma tiidse uma puul aastakka ette, õt avaminõ tulõ päätnitsapääväl Saatseh, a õks kuigi jätät aša viimätsõ tunni päälõ.

**Ülle:** Kuis sa näid hinglit tiit?

**Merca:** Kaeh, ma saa-i sundi' kuigi. Õgäuts võtt esi' umalõ näo. Muidoki, pisu and kompositsiooni osah ette ka pütükaasõpuul, a kas tulõ paaba, imänd vai näiokõnõ, tuud saa-i sundi'. Mõni võtt kätte ja lask hindälõ mäantsegi tutva inemise näo tetä'. Tollõst saat perähpoolõ arvo. Ummamuudu asi om ka käussekirjuga. Üts and õkva tiidä', määnest taht, tõõsõlõ om vaia rohkõmp aigu anda'. A üts asi viil: ku pütükaasõ pääl omma' kohki määndsegi kirä' vai numbr'i' vai märgi', sõs ma tii hingli tõõsõ poolõ päälõ. Niimuudu jätä ka aoluu alalõ. Tuu om mu hindä jaost tähtsä, and nigu väärtüst manõ.

**Ülle:** Om sääne uskminõ,

õt ku panõt Merca hingli ussõ päälõ, hoit tuu kufast. Kuis tollõga om?

**Merca:** Ku usut, sõs om (naard). Sõo oll' perus algusõh. Mul oll' hindäl määnegi katsildõ mõtlõminõ, õt kas musugumanõ pokan või ikooni muudu hinglit tetä'. Niih... ja sõs juhutu, õt trehvisi üteh Tartõ kõrd-suh õigõusu papikõist. Jõi tä sõs hindä manõ. Papi oll' pühä vesi säälkõtih üteh, pritse mu pilti tollõga ni üteli: „Tii' noq edesi, hinglit olõ-i maailmah ilmahki liisnalt pallõ!“ Ja tuusamanõ hingli avit' mu Talina sõbranjel korterih määndsestiki anomaaliast vallalõ saia'.

**Ülle:** Kost sa naid pütükaasi saat? Kas jakkus viil?

**Merca:** Ma olõ ummilõ tutvidõlõ süäme päälõ pannu, õt ar' ti naid ar' palotagõ. Ja omgi tuudu, üts tõi kunagi uma säidse tükki. A ma eiski olõ kolanu maahajätet tarrih ni näid kokko kořanu. Siist tarõst, ku mi taa ar' osti, löüdsõ kah hulga. Naarativa' mullõ mitmõst nulgast vasta.

**Ülle:** Soovi õks vallalist kätt ja helget pääd hinglikõisi süämest pütükaasi päälõ lindama pandmisõs!



Paasapäiv.

Sundelli Harri pilt

## Paasapäivä valss

Obinitsah tulõ paasapäiv, kotledihõngu terveh külä täüs, naase' pliidi veereh nõrkõsõ', mehe' moroniitjit toukasõ'.

Obinitsah ommõ paasapäiv, kerik värskilt üle värmitü, esä Viktor palvõt ütles sää, tõõnõ kullõs, tõõsõl suik om pääl.

Obinitsah tulõ paasapäiv, Kristus ollõv aurat näüdänü, olõt jumala vai uma esä poig, andis anda' tulõ kõik kõikaig.

Obinitsah ommõ paasapäiv, pallõmi õks pühäsido iih, neitsi Maarast illos om ikoon, hingemälestüses kündle' peoh.

Obinitsah ommõ paasapäiv, mõrsjil loki' longu vaonu', oppajal om vana palitu, naabrimiis sõit vahtsõ džiibiga.

Obinitsah ommõ paasapäiv, Taarka havvast laulu ümisi, hengekesõ' ingliparvõna lindasõ' kõik pühäida.

Obinitsah ommõ paasapäiv, õdagus vaos tühäs kalmuaid, kündle' jääse' kavvas palama, elävidõl pido nakas pia.

Obinitsah ommõ paasapäiv, üttele lauda istus terveh hõim, maa' ja mõtsa' jaetas ärä sää, üldäs kurja, üldäs vahel hääd.

Obinitsah ommõ paasapäiv, üüse tulõ umbõ raju müll, vanah koolimajah aasta pido peetas, kiirabi vai poltseiga ärä veetas.

Obinitsah lõppi paasapäiv, otsah ilo, otsah vaiv, naasekõsõ' kergelt ohkasõ', mehe' uutva' toda aastak aig.

KAUKSI ÜLLE



Merca hingli. Alto Ode pilt

## Miihi laul pand' kerigu helisemä

Joba mitmit aastit om helõnu Mokornulga kotsil märgõ, õt tulnu' tetä' miihilaulu festival.

## KAUKSI ÜLLE

Aastak tagasi võti' aša ette Seto Miihi Summa laulja' Järvelilli Rein, Hõrna Aare ja Riit-saarõ Evar. Kõrraldajas nakaõ Seto Kultuuri Fond. Kirotoõdi projekte ja kutsuti miihikuurõ. Mõtõld, tett!

Juhtu Peko tahtmisõ perrä, õt Järvelilli Reinul sai sõo õkva edimädses suurõmbas õnnahunu teos ülembsootskana.

17. augustil nakaõ joba helisemä ersa, suiti, Georgia ja seto laulu Obinitsa külä vaihõl, Blumi Priidu puhkõkeskõsõh, Taarka tarõh, Seto ateljee-galeriis.

Ma joba tennäsi Reinu, õt tä

miihilaulu opitarõ' ja üüklubi' just galeriis tekõ, nii sai minagi seto seppi päivi, kostipäävä ja paasapäivä sekeldüisi seeh sekeldädä', lauluhelü kõrvuh.

Ersa Moroma om tutva mitmitkümmit aastit, õks

omma' näide iidvana' laulu' nigu vahtsõ', ku nä helü helisemä pandva'. Laulva' põvvast ja vihmast ni hõimutundõ kaotusõ halust. Suiti mehe' naksis' laulma seto miihi iihkujol. Kõlas uhkõlt ja toropillimäng

tõi mi huulilõ ka „Puhu tuul ja tõuka paati“ kõrraga läti ja eesti keeli.

Lillmaa Terje näütuse avamisõlt jalõ läbi Georgia Iberi koor ja lauli' helisevä laulu. Lillmaa Terje tennäs, õt tulõtiva' lauluga miilde timä essä, kiä oll' pilli pääl mängnü õks „Sulikõd“.

Üteh marsõ' koori' paasapäivä rongkäugih ja lauli' paasapäiväl kerikuh. Suiti ja Georgia miihil om kerikuh laulmisõ kommõh olõmah nigunii.

Paasapäiväl, 19. augustil mahuf seldsimaja moro hulga päältkaejit ja plaksutajit. Lauluopitarri tulõmusõna astõ ette ka ühendkoor, koh üsttõõsõ laulõ laulõti.

Obinitsa oll' jalki kultuuri-pääliin – sookõrd miihilaulu-kultuuri pääliin!

Aitumma tugõjilõ ja kõrraldajilõ!



Ersa mehe' laulmah.

Sundelli Harri pilt



Tammiku Maidi.

Otsiveri Kadri pilt

## Maria Tammik 90!

Uskmalda, öt Obinita iäkidõ seldsi iistkõnõlõja, käsitümeistri Tammiku Maidi pidäsi 20. augustil 90. aasta juubõlit.

Lätsimi Evariga Maidi mano koõstma augusti keskpaigah. Lõudsemi Maidi kõpla ja kärokõsõga kesk lillimerd.

Aida iih omma' vloksti' riäh, töösõ aida iih jurjeni'. Kõik vana' kimmä' sordi' imelidsõ maitsõkusõga häitsemä pantu suurdõ aida.

Sul om nii pallõ lilli, imestele mi' Maidi arvas, öt lihtsampsamp om täl kõblada' ku niitä'. Ja kohe sa sis panõt kõik lillitaimõkõsõ, kiä' üles tulõva'?

Käumi läbi lilliaia ni joba kuts Maidi meid kohvi juuma. Kõnõlõmi maast ja ilmast. Terüvel piatumi lühkolt. Maidi om suur sõnameistri. Timä om eloaignõ kõnnõpidäjä sün-nüpäivil, puhtil, sündmüisil. Timä kirotas imelitsi sün-nüpäiväkaartõ. Timä sõna'

nõstva' inemisõ korgõlõ ja pandva' hinnäst sirgõs ajama.

Tahami jo kiirustada' tagasi ummi suvõtõie mano, a Maidi on vallalõ tennü uma vahtsõ sisekujondusõga elotarõ ussõ. Soovõori om kõik ha'astõh tuunõh. Tikit lilliga ussõkardina', diivanipada' kõiksugu lillipuketidõga. Imelidsõ' omma' võõrasimmiga padi ja sängükatõh. Ka vahtsõnõ lillikimbuga vaibakõnõ, mia talvõl valmis sai, om nigu tikit maal.

Maidi imä oll' jo käsitümeistri ja ummõl peenült seto röivit ja muud. Maidi om kogoni noorõlt opnu käsitüid. Obinita muuseumih oll' aastakõist viis tagasi Maidi käsitõie näütüs, mia oll' imelidsi peenült tett töid täüs.

Piatumi viil lilliaiah, teemi mõnõ ilosa pildi. Mitu päivä om Maidi helgust ja valgust täüs!

Pallõ õnnõ ja kõvva tervüst, kallis Maidi!

ÜLLE ja EVAR

### Setomaa Muusiumi sündmüse'

- 7.09 kell 12 Vanavanõbidõ päiv Saatseh: Kas meelee om vaia vanavanõbidõ tarkuisi? Talõaia taimõ, näide alalhoitminõ ja manotegeminõ.
- 27.09 kell 16 Saatse muusiumih seto kirotusõ (tikandi) opitarõ, oppaja Riitsaarõ Raili.
- 28.09 kell 12 Obinita muusiumih seenepäiv. Siini ilost ja pallõ osusõst kõnõlõs Ramsti Uve.

## Setomaa valla sündmüse'

- 1.09 kell 10 Keriguaig Luhamaa kerkoh.
- 1.09 kell 14 Näütüs „25 aastakka edeastsast“ Seto Talomuusiumih.
- 3.09 kell 20 Folklooriõtak Lahe kohvikuh. Esinese' Poloda Piiga' ja Ingmar Päid.
- 5.09 kell 12 Neläpäävä jututarõ Saatse muusiumih.
- 5.09 kell 17 Setomaa orienteerumispäiväku', 5. etapp Kõvõral.
- 6.09 kell 12 Mõtsasaaduisi päiv Seto Talomuusiumih.
- 6.09 kell 21 Tandsoõtak Lahe kohvikuh. Esinese' Ojar ja Einar.
- 10.09 kell 20 Folklooriõtak Lahe kohvikuh. Esinese' leelokoor Helmine ja Oravapoissa orkestri.
- 13.09 kell 21 Tandsoõtak Lahe kohvikuh ansambliga' Detail.
- 14.09 kell 9 Keriguaig Miikse kerkoh.
- 17.09 kell 20 Folklooriõtak Lahe kohvikuh. Esinese' segärähvatandsurühm Hõbehall ni Ojar ja Einar.
- 19.09 kell 17 Setomaa orienteerumispäiväku', 6. etapp Verhulitsah.
- 20.09 kell 21 Tandsoõtak Lahe kohvikuh. Esines Ingmar Päid.
- 21.09 kell 12 Väiko-maarapäiv Laossina küläh.
- 24.09 kell 20 Folklooriõtak Lahe kohvikuh. Esinese' karmoškabänd Karmona ja ansambli Aare.
- 25.09 kell 17.30 Setomaa valla korvpallipäiv Verska Gümnaasiumih.
- 27.09 kell 21 Tandsoõtak Lahe kohvikuh ansambliga' Vana Kallim.

### SÜNNÜPÄÄVÄ' SEPTEMBRIH

**Pulk-Piatkowska Carolyn – 33**  
27. august  
Sõsarõ leelonaane

**Tuule Brittany – 20**  
5. september  
Helmise leelotürik

**Mesikäpa Laivi – 50**  
6. september  
seto söögiraamadu autor

**Ahvena Marika – 46**  
7. september  
laulupargi Oiõ Seto' leelõja pillinaane

**Ojametsa Lea – 43**  
7. september  
Höpõhelme' ja Meremäe mehe' leelonaane

**Toome Iti – 53**  
8. september  
Seto Kuningriigi leevämeistre

**Raudoja Ahto – 45**  
8. september  
sootska, Seto Instituudi vedosnik, Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liigõh

**Laaneotsa Annela – 41**  
8. september  
sootska, Seto Latsi Kooli vedosnik

**Pliineri Natalja – 68**  
10. september  
Petsere 2. Keskkooli innine oppaja

**Kooseri Viivika – 56**  
10. september  
Höpõhelme' ja Meremäe mehe' leelonaane, Meremäe-Obinita naiskõori laulja

**Tarrose Aira – 55**  
11. september  
Mokornulga koori leelonaane, Naisseltsi Miitsirk iistvidäjä

**Agafonova Marju – 55**  
11. september  
Höpõhelme' ja Meremäe mehe' leelonaane

**Sibula Tiit – 40**  
11. september  
muusiumitüütäjä, Liinatõsura' laulumiiis

**Variksoo Elena – 26**  
14. september  
muusiumitüütäjä

**Tulluse Kaja – 55**  
15. september  
Setomaa Liidu kirotaja

**Valgu Meel – 34**  
16. september  
Verska Naase' pilli- ja leelonaane

**Batalinovskaja Linda – 81**  
17. september  
Petsere 2. Keskkooli innine oppaja

**Helmi Aino-Maria – 75**  
18. september  
Höpõhelme' ja Meremäe mehe' vedosnik, Meremäe-Obinita naiskõori laulja

**Lõvi Vello – 63**  
18. september  
Seto poliitik

**Luga Maie – 59**  
19. september  
Sõsarõ leelonaane

**Haukanõmme Tiiu – 85**  
20. september  
Petsere 2. Keskkooli innine oppaja

**Laari Heino – 62**  
22. september  
Hõbehalli tandsja

**Karro Kärt – 20**  
22. september  
Meremäe-Obinita naiskõori laulja

**Nurmeotsa Juta – 66**  
23. september  
Helmise leelonaane

**Kauksi Ülle – 57**  
23. september  
kiränik, Setomaa lehe toimõtaja, Mokornulga koori leelonaane

**Raua Siina – 89**  
25. september  
Höpõhelme' ja Meremäe mehe' leelonaane

**Ristimäe Ingrid – 63**  
25. september  
Ilolisõ ja Madara' leelonaane

**Lehese Ester – 52**  
25. september  
Mokornulga koori leelonaane, Meremäe-Obinita naiskõori laulja

**Liivago Imre – 32**  
25. september  
Setomaa valla volikogo asõsesimiiis

**Aasa Marielle – 32**  
30. september  
Höpõhöimu leelotaja

**Setomaa Vallavalitsus õnnitlõs:**

Helmi Rappu	97
Aino Seeba	91
Valentina Kandla	91
Maria Meresaar	89
Sinaida Raud	89
Laine Nõlvand	88
Sinaida Sarapuu	87
Ludmilla Lennuk	87
Maria Saarela	87
Raissa Rassadkina	87
Aleksander Vanavarblane	85
Zinaida Mäepalo	85
Aino Lummo	83
Aleksei Kozlov	83
Milda Kõopuu	82
Raissa Rogatõova	82
Vilja Kallaste	81
Heino Kuuse	81
Maria Nisu	81
Linda Saviots	81
Kaljo Kõrgemäe	80
Maria Tillo	80
Helgi Ubihain	79
Anna Mokrikovskaja	79
Küllli Kauksi	78
Evald Pähn	77
Aari Veski	77
Silvia Eelsalu	76
Viktor Harju	76
Saima Lepaste	75
Saveli Tõubajev	74
Aino Ledjanova	74
Kalju Teppo	74
Endel Toomemägi	72
Pille Nooni	72
Viktor Perve	72
Mihhail Bogatov	72
Senni Tamm	71
Nikolai Prokopjev	71
Tatiana Yaitskaya	71
Vaido Kooser	70
Koit Laanemäe	70
Aare Kuura	70

Õnnitlõmi tillokõist vallakodanikku!

JANELI KALLARI

Leinämi

† Enno Auli

† Anastasia Belova

† Aleksandra Tollimägi

† Aino Kaljurand

† Eliivi Meister

† Vello Tigas

Jäi poolõlõ jutulang, jäi nulka seenepang...

VELLO TIGAS

(1.09.1936 – 21.08.2019)

Tunnõmi kaasa kõõlõ hõimulõ

kaotusõ puhul.

Ülle ja Evar perrega